

სახელმწიფო აუდიტის სამსახური

„ვაშტკიცებ“

ეფექტიანობის აუდიტის
დეპარტამენტის უფროსი

ირაკლი წიწლაშვილი

„30 დეკემბერი“ 2013 წელი
ეგზ. № 1

პროფესიული განათლება საქართველოში

მიმდინარე რეფორმები და გამოწვევები

ეფექტიანობის აუდიტის ანგარიში 0466/00

2013 წ.

სარჩევი

შემოკლებანი.....	III
შემაჯამებელი მიმოხილვა.....	IV
1. შესავალი.....	1
1.1 აუდიტის მოტივაცია.....	2
1.2 აუდიტის მიზანი და კითხვები.....	3
1.3 შეფასების კრიტერიუმები.....	3
1.4 აუდიტის ფარგლები და მეთოდები.....	4
1.5 აუდიტის მასშტაბის შეზღუდვა.....	5
1.6 ანგარიშის სტრუქტურა.....	5
2. ზოგადი ინფორმაცია.....	7
3. პრიორიტეტული სასწავლო პროგრამების განსაზღვრა.....	13
3.1 პრიორიტეტული სასწავლო პროგრამების შეუსაბამოა შრომის ბაზართან.....	13
3.2 სტუდენტთა ადგილების ზღვრული ოდენობების დაფინანსების წესის არარსებობა.....	18
3.3 დასკვნა და რეკომენდაციები.....	19
4. სასწავლო პროცესების მართვა.....	21
4.1 პროფესიული სასწავლებლების ანგარიშგების სისტემის ნაკლოვანებები.....	22
4.2 სტანდარტების, კურიკულუმებისა და კრედიტების სისტემის ნაკლოვანებები.....	24
4.3 მასწავლებელთა პროფესიული განვითარება.....	27
4.4 კერძო სექტორთან არასაკმარისი კოორდინაცია და ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის ნაკლებობა.....	28
4.4.1 კერძო სექტორთან არასაკმარისი კოორდინაცია.....	28
4.4.2 ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის ნაკლებობა.....	30
4.5 დასკვნა და რეკომენდაციები.....	31
5. პროფესიული განათლების დაფინანსება.....	33
ვაუჩერით დაფინანსებისა და სარგებლობის წესი.....	33
5.1 დაფინანსების არაოპტიმალური გადანაწილება სასწავლებლებზე.....	34
5.2 ვაუჩერული დაფინანსების არსებული სისტემის ნაკლოვანებები.....	37
5.2.1 არაოპტიმალურად განსაზღვრული ვაუჩერის ოდენობა.....	37
5.2.2 ვაუჩერული დაფინანსების არარაციონალური წესის შედეგად გაწეული არაეფექტიანი ხარჯი.....	41

5.3 ინფრასტრუქტურულ განვითარებაზე გაწეული დაფინანსების არაპროდუქტიულობა	44
5.4 კერძო სასწავლებლების დაფინანსების სისტემის ნაკლოვანებები	46
5.5 დასკვნა და რეკომენდაციები	48
ბიბლიოგრაფია	53

შემოკლებანი

სამინისტრო – საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო;

სსიპ – საჯარო სამართლის იურიდიული პირი;

ცენტრი – სსიპ ხარისხის განვითარების ეროვნული ცენტრი;

სააგენტო – სსიპ ინფრასტრუქტურის განვითარების სააგენტო;

პროფესიული საბჭო – ეროვნული პროფესიული საბჭო;

საბჭო – პროფესიული საგანმანათლებლო დაწესებულებების ავტორიზაციის საბჭო;

ETF – European Training Foundation – ევროპული ტრენინგების ფონდი;

GiZ – Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit – გერმანიის საერთაშორისო თანამშრომლობის საზოგადოება;

IOM – International Organization for Migration – მიგრაციის საერთაშორისო ორგანიზაცია;

USAID – US Agency for International Development – აშშ-ის საერთაშორისო განვითარების სააგენტო;

EQAVET – European Quality Assurance in Vocational Education and Training – ევროპის პროფესიული განათლების ხარისხის უზრუნველყოფა;

ECVET – European Credit System for Vocational Education and Training – ევროპის პროფესიული განათლების ერთიანი კრედიტების სისტემა;

ENIC NARIC – European Network of Information Centers; National Academic Recognition Information Centers – ევროპის საინფორმაციო ცენტრების გაერთიანება;

შემაჯამებელი მიმოხილვა

უახლოეს პერიოდში გატარებული რეფორმებით მნიშვნელოვანი ცვლილებები განხორციელდა პროფესიული განათლების სფეროში. უკანასკნელი ათწლეულის განმავლობაში აშენდა ახალი სასწავლებლები, შემუშავდა ეროვნულ კვალიფიკაციათა ჩარჩო და ხარისხის უზრუნველყოფის სამართლებრივი მექანიზმები, სამ დიდ ქალაქში გაიხსნა საინფორმაციო ცენტრები და ა.შ. აღნიშნული ცვლილებების ფონზე მოსალოდნელი იყო პროფესიული განათლების სისტემის ძირეული გარდაქმნა, რასაც დადებითი გავლენა უნდა მოეხდინა უმუშევრობის შემცირებასა და ქვეყნის ეკონომიკურ ზრდაზე.

სახელმწიფო აუდიტის სამსახური დაინტერესდა პროფესიული განათლების სფეროში განხორციელებული მნიშვნელოვანი რეფორმებით და გადაწყვიტა შეესწავლა აღნიშნული რეფორმების პროდუქტიულობა და ეფექტიანობა; კერძოდ, შესწავლილ იქნა, თუ რამდენად უწყობს სახელმწიფო ხელს გადამზადებული პროფესიული კადრების მისადაგებას შრომის ბაზარზე არსებულ მოთხოვნასთან, როგორ მიმდინარეობს სასწავლო პროცესების მართვა, რა ფორმით ხდება სასწავლებლების დაფინანსება და ინფრასტრუქტურული განვითარება.

აუდიტის შედეგად გამოვლინდა, რომ განხორციელებული პოზიტიური ცვლილებების მიუხედავად, შრომის ბაზარზე არსებული ინფორმაციის სიმწირის გამო სამინისტრო ვერ უზრუნველყოფს მის მიერვე განსაზღვრული პრიორიტეტული სასწავლო პროგრამების შესაბამისობას შრომის ბაზარზე არსებულ მოთხოვნებთან.

საქართველოში არსებული ანგარიშგების სისტემა რიგ ასპექტებში თავსებადია კომპენჰაგენის პროცესთან და საერთაშორისო საუკეთესო პრაქტიკასთან, თუმცა გააჩნია გარკვეული ხარვეზები და ნაკლოვანებები: არ არის შემუშავებული გარე შეფასების მეთოდოლოგია და ინდიკატორები, შეფასების პროცესში ყველა დაინტერესებული მხარის ჩართულობა არ არის უზრუნველყოფილი, არ არის დანერგილი ზედამხედველობის სხვა დამატებითი მექანიზმები და ა.შ.

საქართველოში მოქმედი პროფესიული სტანდარტები განსხვავდება ევროკავშირის წევრ ქვეყნებში არსებული სტანდარტებისაგან, რადგანაც არის ძალიან ზოგადი და არ შეიცავს კონკრეტულ ინფორმაციას. გარდა ამისა, კრედიტების სისტემა არ არის სტანდარტიზებული და უნიფიცირებული, რაც ხელს უშლის სასწავლო პროცესის მოქნილობასა და თანაბარი კვალიფიკაციის მქონე კადრების მომზადებას.

მასწავლებელთა პროფესიული განვითარება მიმდინარეობს უსისტემოდ, რადგანაც ორიენტირებულია ზოგად და არა პროფესიული უნარ-ჩვევების განვითარებაზე. ინფორმაციის ხელმისაწვდომობა და კერძო სექტორის ჩართულობა არ არის უზრუნველყოფილი.

არარაციონალურია დაფინანსების სისტემა - სასწავლებლებზე თანხების გადანაწილება ხდებოდა არაოპტიმალურად, ვაუჩერის ფიქსირებული ხასიათის გამო სასწავლებლებზე გაცემული თანხები არ შეესაბამებოდა მათ რეალურ საჭიროებებს, ვაუჩერის გაცემის

სისტემის ნაკლოვანებებმა გამოიწვია მნიშვნელოვანი ოდენობის თანხების (თითქმის 2 მილიონი ლარი) არაეფექტიანად გახარჯვა. სასწავლებელთა ინფრასტრუქტურული განვითარება მიმდინარეობს უსისტემოდ - რიგი სასწავლებლების რეაბილიტაცია არ განხორციელებულა მათი დაარსების დღიდან, რის გამოც სასწავლებლებს არ ეძლევათ თანაბარი განვითარების შესაძლებლობა.

წინამდებარე ანგარიშში განხილულია საქართველოს პროფესიული განათლების სისტემაში არსებული მდგომარეობა, ჩატარებული კვლევებისა და დასკვნების საფუძველზე კი წარმოდგენილია შესაბამისი რეკომენდაციები, რომელთა გათვალისწინება მიზანშეწონილად მიგვაჩნია არსებული სიტუაციის გასაუმჯობესებლად.

1. შესავალი

2004 წლიდან, ეკონომიკური რეფორმების შედეგად ქვეყანამ განიცადა საგრძნობი ეკონომიკური ზრდა და მნიშვნელოვნად გაუმჯობესდა ბიზნეს გარემო. განვითარების ტემპი შეფერხდა 2008 წელს, იმ პერიოდში განხორციელებული საომარი მოვლენების გამო, თუმცა, 2011 წელს ქვეყნის ეკონომიკური ზრდა კვლავ გაგრძელდა - მთლიანი შიდა პროდუქტი (მშპ) გაიზარდა 7%-ით.¹

მიუხედავად ამისა, ქვეყანა კვლავ მნიშვნელოვანი გამოწვევების წინაშე დგას: უმუშევრობის მაღალი დონე, ახალი სამუშაო ადგილების შექმნის დაბალი მაჩვენებელი, სოფლის მეურნეობის სფეროში მომუშავე თვით-დასაქმებულთა დაბალი პროდუქტიულობა, სიღარიბე (განსაკუთრებით რეგიონებში, სოფლად) და ა.შ.²

დაუსაქმებელთა დიდი რაოდენობის ერთ-ერთი მიზეზი გახლავთ ქვეყანაში არსებული ე.წ. სტრუქტურული უმუშევრობა, რაც გულისხმობს შრომის ბაზარზე არსებული პროფესიული უნარ-ჩვევების შეუსაბამობას ბაზარზე მომხდარი ცვლილებების შედეგად წარმოშობილ მოთხოვნებთან.³ აღნიშნული პრობლემის გადაჭრის ერთ-ერთი გზა პროფესიული განათლების განვითარება და კვალიფიციური პროფესიული კადრების მოზრადებაა. ამ მიზნის მისაღწევად მთავრობის მიერ 2007 წლიდან დაიწყო მნიშვნელოვანი და პოზიტიური რეფორმების გატარება, რომელშიც ჩაერთო ყველა დაინტერესებული მხარე, ე.წ. სოციალური პარტნიორი (მათ შორის საერთაშორისო ორგანიზაციები, რომელთა შორის აღსანიშნავია საქართველოში ევროკავშირის წარმომადგენლობის მიერ შეტანილი წვლილი - მატერიალური და ადამიანური რესურსებით დახმარება). რეფორმის დასაწყისში, 2007 წლის 28 მარტს, მიღებულ იქნა ახალი კანონი „პროფესიული განათლების შესახებ“. დაახლოებით წელიწად ნახევარში, შექმნილი „პროფესიული განათლების განვითარების 2009-2012 წლების სტრატეგია“, აღნიშნული სტრატეგიის განხორციელებისას შემუშავდა ეროვნულ კვალიფიკაციათა ჩარჩო და პროფესიული განათლების ხარისხის უზრუნველყოფის მექანიზმები, განვითარდა პროფესიულ სასწავლებელთა ინფრასტრუქტურა და აშენდა ახალი სასწავლებლები.

2013 წელს, ევროკავშირის ტექნიკური დახმარების ფარგლებში, შემუშავდა 2013-2020 წლების სტრატეგია, რომლის მიზანია მომდევნო ათწლეულში საქართველოს მთავრობის პრიორიტეტების მხარდაჭერა ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკურ განვითარებასა და სიღარიბის დაძლევაში; პროფესიული უნარების განვითარება, პროფესიული განათლების ხელმისაწვდომობის გაზრდა და ა.შ. აღნიშნული სტრატეგიის მიზნების მისაღწევად,

¹ საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური, 2011.

² European Training Foundation, Strategy for reform of vocational education and training (2009-2012), Report on main outputs and outstanding challenges, Georgia 2012.

³ AEAG, dvv international, პროფესიული განათლება საქართველოში: პრობლემები და პერსპექტივები, 2006.

ასევე, შემუშავდა 2013-2015 წლების სამოქმედო გეგმა, რომლითაც განსაზღვრულია ძირითადი ამოცანები, ღონისძიებები და შეფასების ინდიკატორები.

1.1 აუდიტის მოტივაცია

გასული 5 წლის განმავლობაში, პროფესიული განათლების სისტემის გაუმჯობესებასა და განვითარებაზე მნიშვნელოვანი ოდენობის თანხები გახარჯული. თანხები გაიხარჯა, როგორც ახალი სასწავლებლების მშენებლობაზე, ასევე არსებული სასწავლებლების რეაბილიტაციაზე. მაღალი იყო აბიტურიენტთა აქტივობაც (2011-2012 წლებში პროფესიულ სასწავლებლებში ირიცხებოდა 22,5 ათასი სტუდენტი), რაც მოწმობს იმას, რომ საზოგადოების მხრიდან არის პროფესიული განათლების მიღების ინტერესი და მოთხოვნა.

აუდიტის სამსახურის მიერ განხორციელებული წინასწარი შესწავლის შედეგებმა აჩვენა, რომ პროფესიული განათლების სფეროში გატარებული რეფორმებით არსებული პრობლემების აღმოფხვრა ვერ მოხერხდა. შრომის ბაზარს რიგ სფეროებში კვლავ განიცდის კვალიფიციური პროფესიული კადრების ნაკლებობას, მაშინ როცა, ზოგიერთ დარგში ბაზარზე საჭიროზე მეტი რაოდენობის სპეციალისტია. პროფესიულ კოლეჯებში ჩარიცხულ სტუდენტთა 20% აღარ აგრძელებს სწავლას და ირიცხება სასწავლებლიდან, დასაქმებული 33%-დან 1/10 საქმდება სხვა სფეროში, ხოლო დარჩენილ 47% ზე სამინისტრომ და პროფესიულმა სასწავლებლებმა ინფორმაცია ვერ მოგვაწოდეს. სწავლის დასაფინანსებლად გაცემული გრანტი/ვაუჩერი კი იხარჯება არაეფექტიანად. მნიშვნელოვანი ოდენობის თანხები გაიხარჯა პროფესიული კოლეჯების რეაბილიტაციასა და ახალი სასწავლებლების მშენებლობაზე, თუმცა ზოგიერთ მათგანში სტუდენტთა დასწრებისა და მათი ზემდგომი დასაქმების მაჩვენებელი დასაქმების საშუალო მაჩვენებელთან (23% - 2012წ.) შედარებით დაბალია.

პროფესიული განათლება არის უმუშევრობის პრობლემის აღმოფხვრის, სიღარიბის დამლევისა და ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკური ზრდის ერთ-ერთი წინა პირობა. სახელმწიფო აუდიტის სამსახურმა გადაწყვიტა შეესწავლა პროფესიული განათლების მართვის საკითხები, რათა გამოეღინა მისი ძირითადი ნაკლოვანებები და თავისებურებები. საქართველოს პროფესიული განათლების სისტემას აუდიტის სამსახურმა შეისწავლა ეფექტიანობის კუთხით, რაც გულისხმობს სისტემის მართვასთან დაკავშირებული ღონისძიებების ეკონომიურობის, პროდუქტიულობისა და ეფექტიანობის პრინციპებისა შესაბამისობის დადგენას.

1.2 აუდიტის მიზანი და კითხვები

აუდიტის მიზანია მთავრობის მიერ პროფესიული განათლების სფეროში განხორციელებული ღონისძიებების ეფექტიანობის შესწავლა, რომლებიც მიმართულია პროფესიული უნარების განვითარებასა და ისეთი კვალიფიციური კადრების მომზადებაზე, რომლებიც დააკმაყოფილებენ სწრაფად და მუდმივად ცვალებადი შრომის ბაზრის მოთხოვნებს.⁴ აუდიტის შედეგებზე დაყრდნობით, აუდიტის ჯგუფის მიერ გაკეთდა დასკვნები და შესაბამისი ორგანოებს მიეცათ რეკომენდაციები, რომლებიც მიმართულია შესწავლის შედეგად გამოვლენილი ნაკლოვანებების აღმოფხვრისა და პროფესიული განათლების მართვის სისტემის გაუმჯობესებისაკენ.

აუდიტის მიზნის მისაღწევად შემუშავებული აუდიტორული პროცედურებით სახელმწიფო აუდიტი სამსახურმა უპასუხა შემდეგ ძირითად კითხვებს:

1. რამდენად პასუხობს სამინისტროს მიერ დადგენილი პრიორიტეტები შრომის ბაზრის მოთხოვნებს.
2. რამდენად გამართული და ადეკვატურია სასწავლო პროცესების მართვასთან დაკავშირებით გატარებული ღონისძიებები.
3. რამდენად ეკონომიურად და რაციონალურად ხდება პროფესიული განათლების სისტემის დაფინანსება.

1.3 შეფასების კრიტერიუმები

აუდიტის ჯგუფმა შეფასების კრიტერიუმების განსაზღვრისას გამოიყენა სხვადასხვა დოკუმენტაცია და ინფორმაცია:

1. კოპენჰაგენის დეკლარაცია, რომელიც შემუშავდა ევროპის 33 ქვეყნის მონაწილეობით პროფესიული განათლების სისტემატიზაციის, განვითარებისა და პოპულარიზაციისათვის. აღნიშნულ დეკლარაციაში მოცემულია სახელმძღვანელო მითითებები კურიკულუმებისა და კრედიტების სისტემის, მასწავლებელთა პროფესიული გადამზადების, ხარისხის მართვის სისტემისა და პროფესიული განათლების მართვასთან დაკავშირებულ სხვა ძირითად საკითხებზე.
2. საერთაშორისო პრაქტიკა, კერძოდ, მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყნის პროფესიული განათლების სისტემის ძირითადი პრინციპები და მახასიათებლები. მაგალითად, სამინისტროსა და პროფესიულ სასწავლებლებს შორის ანგარიშგების სისტემის შესაფასებლად გამოყენებულია ესტონეთის პრაქტიკა; ინფორმაციის გავრცელებისა და ხელმისაწვდომობის სისტემა შედარებულია გერმანიასა და

⁴ საქართველოს კანონი პროფესიული განათლების შესახებ, 2007, მუხლი 1.

ავსტრალიაში აპრობირებულ მექანიზმებთან; კრედიტებისა და კურიკულუმების სისტემასთან დაკავშირებით პარალელები გავლელზეა ფინეთთან; და ა.შ.

3. საერთაშორისო და ქართული ორგანიზაციების (მათ შორის, ETF, GiZ, IOM, სტატისტიკის ეროვნული სამსახური) მიერ განხორციელებული კვლევები და ანგარიშები. აღნიშნული კვლევები ძირითადად გამოყენებულია შრომის ბაზარზე არსებული მოთხოვნებისა და სამინისტროს მიერ განსაზღვრული პრიორიტეტების მართებულობის შესადარებლად.
4. პროფესიული განათლების განვითარების 2009-2012 წლებისა და 2013-2020 წლების სტრატეგიები, საქართველოს კანონი „პროფესიული განათლების შესახებ“ და აღნიშნული სფეროს მარეგულირებელი სხვა ნორმატიული აქტები და საერთაშორისო გაიდლაინები.

1.4 აუდიტის ფარგლები და მეთოდები

პროფესიული განათლების სისტემის ეფექტიანობის აუდიტის პერიოდი მოიცავს 2010 - 2012 წლებს. აუდიტის მიზნებისათვის ასევე გამოყენებულია აუდიტის მიმდინარეობის პერიოდში (2013 წლის I-III კვარტალი) აუდიტის ობიექტებისგან და ზოგადად დარგიდან მიღებული ინფორმაცია.

აუდიტის ძირითად კითხვებზე პასუხების მოსაპოვებლად შემუშავდა აუდიტორული პროცედურები, რომელთა მეშვეობითაც შესწავლილ იქნა პროფესიული განათლების სისტემასთან დაკავშირებული ძირითადი საკითხები, როგორებიცაა:

- პრიორიტეტული პროფესიებისა და სასწავლო პროგრამების დადგენა/განსაზღვრა სამინისტროს მიერ;
- პროფესიული საგანმანათლებლო დაწესებულებების ინფრასტრუქტურული განვითარება;
- დადგენილი სასწავლო პროგრამებისა და კურიკულუმების შემუშავება;
- პროფესიული განათლების ხარისხის მართვა;
- კერძო სექტორთან თანამშრომლობა;
- ინფორმაციის ხელმისაწვდომობა ყველა დაინტერესებული მხარისთვის;
- პროფესიული საგანმანათლებლო დაწესებულებების დაფინანსება.

აღნიშნული საკითხების შესასწავლად აუდიტის ჯგუფმა გამოიყენა აუდიტის სხვადასხვა მეთოდი:

- პროფესიული განათლების სტრატეგიის, პროფესიული განათლების მართვაზე პასუხისმგებელ ორგანოთა სამოქმედო გეგმების და ანგარიშების შესწავლა;
- პროფესიული განათლების მარეგულირებელი სამართლებრივი აქტების ანალიზი;
- ფინანსურის დოკუმენტაციის ანალიზი;

- გამოკითხვები, რომლებიც განხორციელდა აუდიტის ჯგუფის მიერ წინასწარ შედგენილი კითხვარების საფუძველზე;
- ინტერვიუები სამინისტროში, პროფესიული განათლების მართვაზე პასუხისმგებელ სსიპ-ებსა და პროფესიულ საგანმანათლებლო დაწესებულებებში.

აუდიტის ჯგუფს ჰქონდა კომუნიკაცია სამინისტროსთან, სამინისტროს მმართველობის სფეროში შემავალ საჯარო სამართლის იურიდიულ პირებთან, რომლებიც ჩართულნი არიან პროფესიული განათლების სისტემის მართვის პროცესში, პროფესიულ საგანმანათლებლო დაწესებულებებთან და კერძო სექტორის წარმომადგენლებთან.

1.5 აუდიტის მასშტაბის შეზღუდვა

სამინისტრო და მისი მმართველობის სფეროში შემავალი დაწესებულებები არ ფლობენ სრულყოფილ ინფორმაციას კურსდამთავრებულ სტუდენტთა დასაქმების თაობაზე (აქ უნდა აღინიშნოს, რომ 2013 წელს ევროკავშირის მხარდაჭერით, შემუშავდა პროფესიულ საგანმანათლებლო დაწესებულებების კურსდამთავრებულთა კვლევის მეთოდოლოგია, რომლის პილოტირება დაგეგმილია 2014 წლისათვის). გარდა ამისა, მოწოდებული ინფორმაციის თანახმად, კურსდამთავრებულთა საკმაოდ დიდი რაოდენობა თვითდასაქმებულია. შესაბამისად, აუდიტის ჯგუფმა ვერ მოიპოვა საკმარისი მტკიცებულებები პროფესიული სასწავლებლების საქმიანობის ეფექტიანობის შესაფასებლად, რომლის მთავარი კრიტერიუმი კურსდამთავრებულთა შესაბამის სფეროში დასაქმებაა.

ასევე, აუდიტის პერიოდში შრომით ბაზარზე სახელმწიფოს მიერ არ ტარდებოდა კოორდინირებული ბაზრის კვლევის ღონისძიებები, რაც აუდიტის ჯგუფს მისცემდა საშუალებას ზუსტად შეეფასებინა ქვეყნის მასშტაბით ბაზარზე არსებული მოთხოვნა, მნიშვნელოვანი დარგები და ამ კუთხით მთავრობის მიერ გატარებული ღონისძიებების ადეკვატურობა.

1.6 ანგარიშის სტრუქტურა

ანგარიშში თავდაპირველად წარმოდგენილია ზოგადი ინფორმაცია პროფესიული განათლების სისტემის მარეგულირებელი ნორმების, მართვაზე პასუხისმგებელი ორგანოებისა და დაფინანსების სისტემის შესახებ. აგრეთვე, მოცემულია პროფესიული განათლებისა და პროფესიული საგანმანათლებლო დაწესებულებების სახეები.

ანგარიშში პირველ საკითხად განხილულია სამინისტროს მიერ განსაზღვრული პრიორიტეტული სასწავლო პროგრამებისა და შრომის ბაზარზე არსებული მოთხოვნების შესაბამისობის საკითხი.

შემდგომი თავი ეთმობა სასწავლო პროცესების ადმინისტრირებასთან დაკავშირებულ საკითხებს. კერძოდ: პროფესიული სასწავლებლების ანგარიშგება, პროფესიული სტანდარტები, კრედიტებისა და კურიკულუმების სისტემა, მასწავლებელთა პროფესიული გადამზადება, კერძო სექტორთან თანამშრომლობა და ინფორმაციის ხელმისაწვდომობა.

დასკვნით ნაწილში განხილულია პროფესიული განათლების სისტემის დაფინანსებისა და სასწავლებელთა ინფრასტრუქტურული განვითარების საკითხი.

2. ზოგადი ინფორმაცია

სამართლებრივი ბაზა

პროფესიული განათლების სფეროს მარეგულირებელ ნორმებს შევხვდებით რიგ საკანონმდებლო აქტებს⁵ და საერთაშორისო ხელშეკრულებებში, თუმცა პროფესიული საგანმანათლებლო საქმიანობის განხორციელების წესი და პირობები, მართვისა და დაფინანსების პრინციპები, პროფესიულ საგანმანათლებლო დაწესებულებათა სტატუსი და აღნიშნულ სფეროსთან დაკავშირებული ძირითადი საკითხები განსაზღვრულია საქართველოს კანონში პროფესიული განათლების შესახებ.

პროფესიული განათლების სახეები და საფეხურები

მოქმედი კანონმდებლობა იცნობს პროფესიული განათლების ორ სახეს: ფორმალურსა და არაფორმალურს.⁶ ფორმალური პროფესიული განათლების მიღება ხდება პროფესიულ საგანმანათლებლო დაწესებულებაში. პროფესიული საგანმანათლებლო პროგრამა მოიცავს ოეორიულ სწავლებას, სასწავლო ან/და საწარმოო პრაქტიკას და სრულდება პროფესიული განათლების შესაბამისი საფეხურის კვალიფიკაციის დამადასტურებელი პროფესიული დიპლომის გაცემით.

არაფორმალურად ითვლება პროფესიული განათლება, რომელიც პირმა მიიღო პროფესიული საგანმანათლებლო დაწესებულებისაგან დამოუკიდებლად. მისი სახელმწიფო აღიარება ხორციელდება საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით და გიზნად ისახავს არაფორმალური განათლების მქონე პირის ცოდნის, უნარებისა და ღირებულებების შემოწმებას. არაფორმალური გზით მიღებული პროფესიული განათლების აღიარება დაუშვებელია პროფესიული განათლების IV და V საფეხურების ფარგლებში.

პროფესიული განათლება მოიცავს ხუთ საფეხურს, რომლებიც განისაზღვრება სწავლის შედეგების შესაბამისად:

- I საფეხურის კვალიფიკაციის მფლობელს შესწევს თავისი მოვალეობების ერთგვაროვან სიტუაციებში მეთვალყურეობით შესრულების უნარი;
- II საფეხურის კვალიფიკაციის მფლობელს შესწევს თავისი მოვალეობების გარკვეული დამოუკიდებლობით შესრულების უნარი;
- III საფეხურის კვალიფიკაციის მფლობელს შესწევს უნარი, განსხვავებულ სიტუაციებში შეასრულოს თავისი მოვალეობები და ადეკვატურად იმოქმედოს წარმოშობილი პრობლემების გადასაწყვეტად;

⁵ საქართველოს კანონი უმაღლესი განათლების შესახებ, 2004; საქართველოს კანონი ზოგადი განათლების შესახებ, 2005; საქართველოს შრომის კოდექსი, 2010; სხვა ნორმატიული აქტები.

⁶ პროფესიული განათლება შეიძლება იყოს ფორმალური და არაფორმალური.

- IV საფეხურის კვალიფიკაციის მფლობელს შესწევს უნარი, პროფესიული ცოდნა გამოიყენოს ცვალებად სიტუაციებში წარმოშობილი პრობლემების გადასაწყვეტად, ზედამხედველობა გაუწიოს სხვების საქმიანობას და აიღოს გარკვეული პასუხისმგებლობა შესრულებული სამუშაოს შეფასებასა და გაუმჯობესებაზე;
- V საფეხურის კვალიფიკაციის მფლობელს შესწევს უნარი, შეასრულოს ისეთი სამუშაო, რომელიც მოითხოვს სხვების სამუშაოს დაგეგმვასა და ხელმძღვანელობას, ასევე განხორციელებული სამუშაოს შეფასებასა და სრულყოფას.

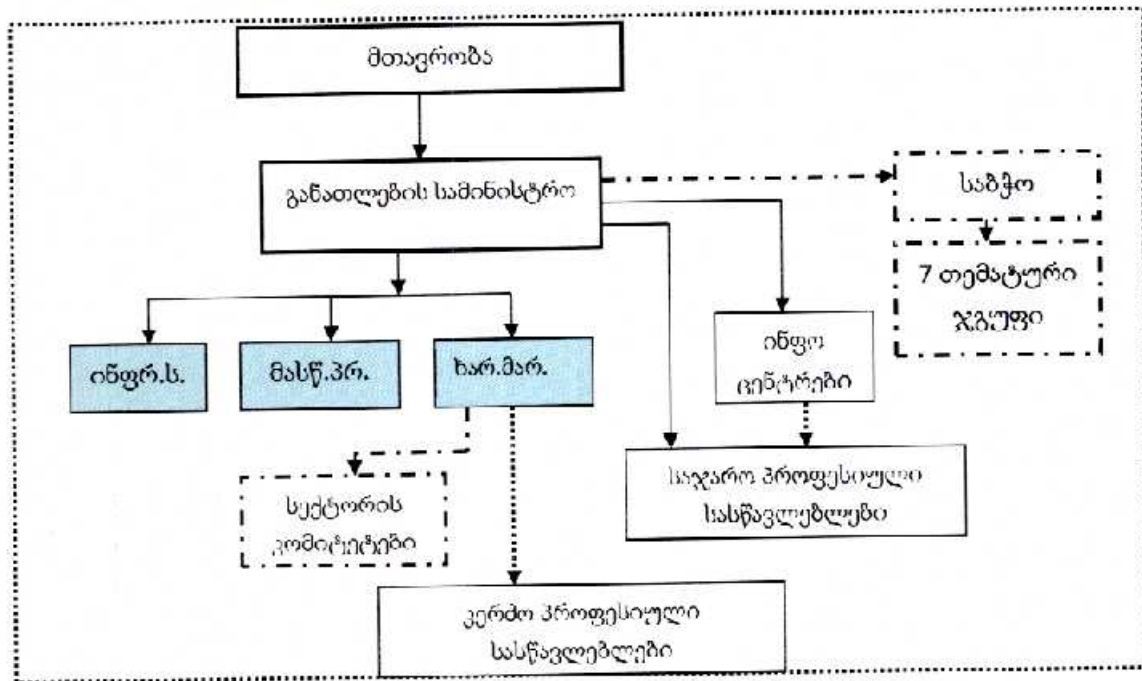
პროფესიული განათლების მართვა

პროფესიული განათლების სისტემის მმართველი ორგანოები არიან:

- *საქართველოს მთავრობა* - განსაზღვრავს სახელმწიფო პოლიტიკას, რეგულირებად პროფესიებს, ადგენს პროფესიული განათლების დაფინანსების წესს, საჯარო პროფესიულ სასწავლებლებში ადგენს საფასურის ოდენობას;
- *საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო* - ახორციელებს სახელმწიფო პოლიტიკას, აფუძნებს და ზედამხედველობას ახორციელებს საჯარო პროფესიულ სასწავლებლებზე, პროფესიული საგანმანათლებლო დაწესებულებების სტატუსის მოპოვების მიზნით აფუძნებს კერძო სამართლის არასამეწარმეო (არაკომერციულ) იურიდიულ პირებს, ადგენს პროფესიული განათლების აღიარების წესებსა და პირობებს და ახორციელებს კანონმდებლობით განსაზღვრულ სხვა უფლებამოსილებებს;
- *სსიპ განათლების ხარისხის განვითარების ეროვნული ცენტრი* - ახორციელებს პროფესიულ სასწავლებელთა აკრედიტაციასა და ავტორიზაციას, უზრუნველყოფს ხარისხის კონტროლს, ადგენს კვალიფიკაციათა ჩარჩოს, განსაზღვრავს პროფესიულ სტანდარტებს და ა.შ.;
- *სსიპ მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ეროვნული ცენტრი* - ახორციელებს მასწავლებელთა გადამზადებასა და სერტიფიცირებას, ახორციელებს სხვადასხვა ღონისძიებებს მასწავლებელთა პროფესიული განვითარებისათვის;
- *სსიპ ინფრასტრუქტურის განვითარების სააგენტო* - ახორციელებს პროფესიულ სასწავლებელთა რეაბილიტაციას, ინფრასტრუქტურის განვითარებას, მატერიალურ-ტექნიკური ბაზით აღჭურვას.
- *ეროვნული პროფესიული საბჭო* - პროფესიული განათლების სფეროში დაინტერესებული მხარეების - სახელმწიფოს, დამსაქმებლების, პროფესიული კავშირებისა და არასამთავრობო სექტორის საქმიანობის კოორდინაციის განხორციელება, კერძოდ, იგი:

- შეიმუშავენ/ამზადებენ წინადადებებსა და დასკვნებს პროფესიული განათლების რეფორმის სტრატეგიასთან და პროფესიული განათლების განვითარების სამოქმედო გეგმასთან დაკავშირებით;
 - ამზადებენ წინადადებებს პროფესიული განათლების სფეროში სხვადასხვა კომისიისა და სამუშაო ჯგუფის ჩამოყალიბების თაობაზე;
 - საქართველოს სახელმწიფო დაწესებულებებიდან საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით გამოიხოვს თავისი საქმიანობისათვის საჭირო ინფორმაციას;
 - ქმნის სამუშაო ჯგუფებს და იწვევს დამოუკიდებელ ექსპერტებს თავის კომპეტენციაში შემავალი საკითხების შესწავლისა და სათანადო რეკომენდაციების შემუშავების მიზნით.
- **თემატური ჯგუფები** - ექვემდებარება ეროვნულ პროფესიულ საბჭოს. აღნიშნულ ჯგუფებში შეიძლება შედიოდნენ და ხელმძღვანელობდნენ როგორც განათლების სამინისტროს თანამშრომლები, ისე დონორების წარმომადგენლები. მაგალითად, მონიტორინგის ჯგუფის ერთ-ერთი თანათავმჯდომარე არის GiZ-ის წარმომადგენელი. 7 თემატური ჯგუფი მუშაობს მასთან დაკავშირებული სფეროს შესაბამისად, კერძოდ: პროფესიულ კვალიფიკაციათა სისტემა/ჩარჩო, ხარისხის მართვა, პარტნიორობა და კომუნიკაცია, მასწავლებელთა პროფესიული განვითარება, პროფესიულ მასწავლებელთა მონიტორინგი, კარიერის დაგეგმვა და პროფესიული წინამძღოლობა/მენტორობა (guidance).
- **დარგობრივი საბჭოები** - 13 დარგობრივი საბჭოს მუშაობა მიმართულია პროფესიული სტანდარტებისა და კვალიფიკაციათა ჩარჩოს შემუშავებასა და მათ დანერგვაზე. ხელს უწყობენ პროფესიულ საგანმანათლებლო დაწესებულებებს პროფესიული განათლების ხარისხის გაუმჯობესებაში, აგრეთვე მშრომის ბაზრის მოთხოვნებისა და საგანმანათლებლო პროგრამების ურთიერთკავშირს.

აღსანიშნავია შეთანხმება ეროვნული პროფესიული საბჭოს წევრებს შორის, რომლებიც იღებენ ვალდებულებას, რომ კოორდინებული მუშაობით ერთობლივად შეეცადებიან პროფესიულ განათლებასთან დაკავშირებული ყველა დაგეგმილი თუ მიმდინარე რეფორმის წარმატებით განხორციელებას.

სქემა 2.1 - პროფესიული განათლების მართვის სისტემა

პროფესიულ საგანმანათლებლო დაწესებულებათა სახეები

პროფესიული კოლეჯი - ახორციელებს მხოლოდ პირველი საბი საფეხურის პროფესიულ საგანმანათლებლო პროგრამებს.

საზოგადოებრივი კოლეჯი - ახორციელებს ყველა საფეხურის პროფესიულ საგანმანათლებლო პროგრამებს, აგრეთვე, მოსამზადებელ ზოგადსაგანმანათლებლო, ქართული ენისა და ლიბერალური განათლების საგანმანათლებლო პროგრამებს.

დაფინანსება

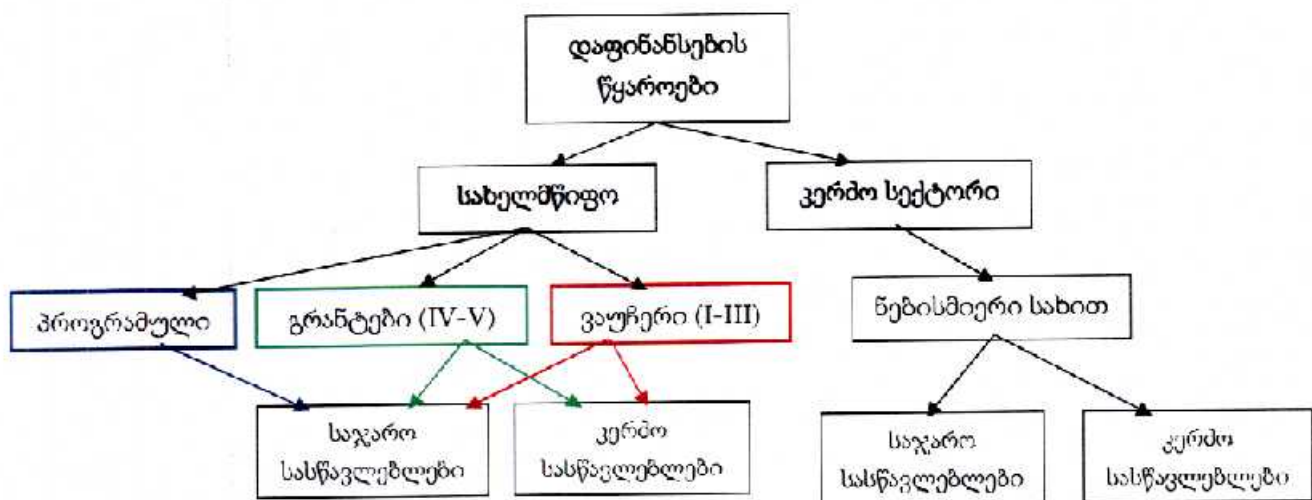
საქართველოს კანონმდებლობის შესაბამისად, პროფესიული განათლების დაფინანსების უზღუდამოსილება აქვთ სახელმწიფო ხელისუფლების ორგანოებს, აფხაზეთისა და აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკების შესაბამის ორგანოებსა და ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებს. აღნიშნული ორგანოები უზღუდამოსილნი არიან საჯარო პროფესიულ სასწავლებელთა დაფინანსება განახორციელონ მიზნობრივი პროგრამის ფარგლებში სასწავლებლისათვის აუცილებელი საჭიროებებიდან გამომდინარე. რეალურად, დაფინანსება ძირითადად ხდება სამინისტროს მიერ (გორის სამუსიკო კოლეჯს აფინანსებს საქართველოს კულტურისა და ძეგლთა დაცვის სამინისტრო).

2010 წლიდან აღნიშნულ ორგანოებს მიეცათ უფლება პროგრამული დაფინანსების გარდა, როგორც საჯარო, ისე კერძო პროფესიულ სასწავლებელთა I-III საფეხურის პრიორიტეტული საგანმანათლებლო პროგრამები დააფინანსონ ერთ პროფესიულ სტუდენტზე გათვლილი ფინანსური ნორმატივის შესაბამისი ვაუჩერით.

იმავ 2010 წლიდან შესაძლებელი გახდა საჯარო და კერძო სასწავლებელთა აკრედიტებული პრიორიტეტული პროგრამების IV-V საფეხურების დაფინანსება ერთიანი ეროვნული გამოცდების შედეგების საფუძველზე ერთ პროფესიულ სტუდენტზე გათვლილი გრანტით, რომლის ლიმიტი (ისევე, როგორც უმაღლესი სასწავლო აკადემიური პროგრამებისა) 2250 ლარია.

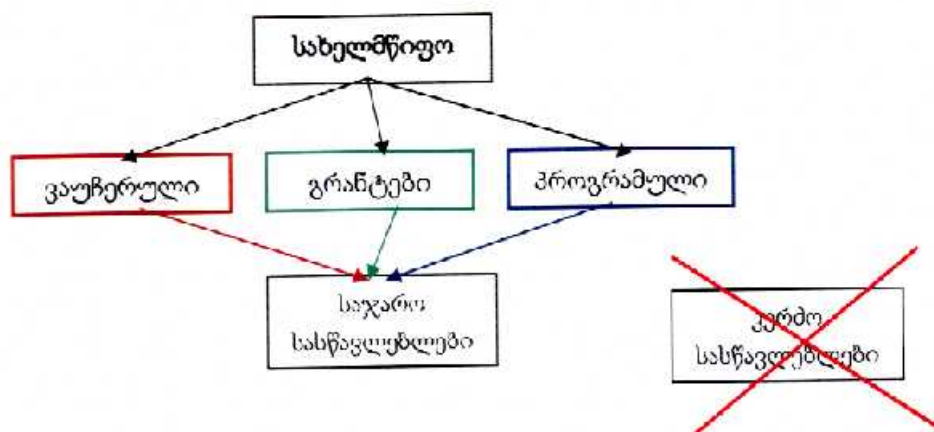
რეალურად, დაფინანსების გაუქრულ სისტემაზე გადასვლა განხორციელდა 2012 წელს, საგრანტოზე კი - 2011 წელს. აღსანიშნავია, რომ მიუხედავად საკანონმდებლო ბარიერის არ არსებობისა, კერძო საგანმანათლებლო დაწესებულებები არ იღებენ დაფინანსებას მათ მიერ განხორციელებულ აკრედიტებულ პროფესიულ საგანმანათლებლო პროგრამებზე, ვაუჩერებისა თუ გრანტის სახით.

ქვემოთ მოცემულ სქემა 2.2-ზე ნახავთ, თუ როგორ შეიძლება სასწავლებელთა ხუთივე საფეხურის დაფინანსება კანონმდებლობიდან გამომდინარე.

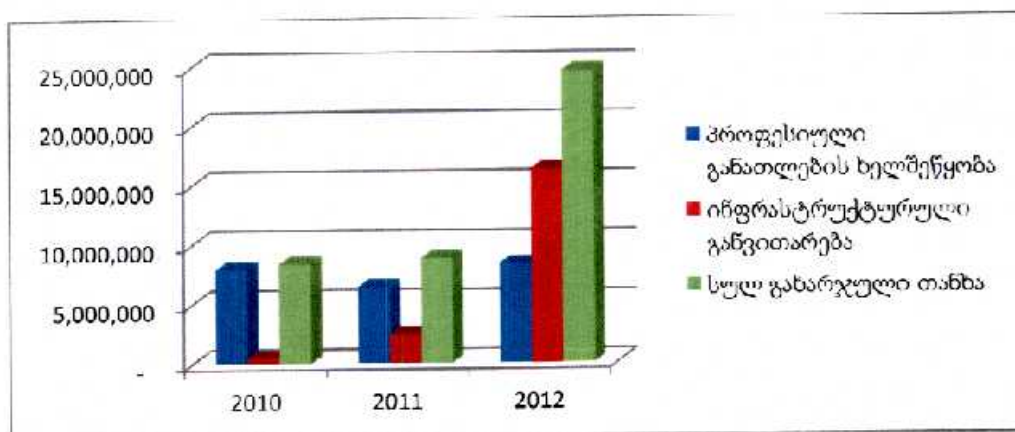
სქემა 2.2- დაფინანსების წყაროები (კანონმდებლობიდან გამომდინარე)

თუმცა, რეალურად, სახელმწიფოს მიერ დაფინანსება ხორციელდება შემდეგნაირად (იგულისხმება I-III საფეხური, რადგანაც სახელმწიფო გრანტებით აფინანსებს IV-V საფეხურებს):

სქემა 2.3 - დაფინანსების წყაროები (არსებული მდგომარეობით)

წინამდებარე გრაფიკი 2.1 ასახავს 2010-2012 წლებში პროფესიული განათლების სისტემაზე გახარჯულ თანხებს.

გრაფიკი 2.1 2008-2012 წლებში გაცემული დაფინანსება:

როგორც დინამიკიდან ჩანს, პროფესიული განათლების დაფინანსება წლიდან წლამდე იზრდება, რაც განსაკუთრებით თვალსაჩინოა 2012 წელს. თუმცა უნდა აღინიშნოს, რომ 2013 წელს პროფესიული განათლების ხელშეწყობისათვის გამოყოფილი მთლიანი თანხიდან (16,625,780 ლარი) პირველ 11 თვეში სთვსებულია მხოლოდ 62%.

3. პრიორიტეტული სასწავლო პროგრამების განსაზღვრა

3.1 პრიორიტეტული სასწავლო პროგრამების შეუსაბამობა შრომის ბაზართან

2013 წლამდე სამინისტრო სტუდენტს დაფინანსებას აძლევდა მხოლოდ პრიორიტეტულ სასწავლო პროგრამაზე ჩარიცხვის შემთხვევაში. პრიორიტეტული პროგრამების ნუსხას განსაზღვრავდა საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების მინისტრი, მინისტრის ინდივიდუალურ-სამართლებრივი აქტით განსაზღვრული იყო პრიორიტეტული სასწავლო პროგრამები ცალკეული პროფესიული სასწავლებლისათვის, მათი პროფილიდან გამომდინარე.

პრიორიტეტულ სასწავლო პროგრამად განისაზღვრებოდა პროფესია, რომელიც მოთხოვნიდა იყო მთლიანად ქვეყნისა თუ რეგიონულ შრომის ბაზარზე. შესაბამისად, პრიორიტეტული პროგრამების ნუსხა შეიძლება განსხვავებული ყოფილიყო რეგიონების მიხედვით. თუმცა, სამინისტრო არ ფლობდა საკმარის და სანდო ინფორმაციას ბაზარზე არსებული მოთხოვნების შესახებ. ამის მიზეზი არის ის, რომ არც საქართველოს მთავრობას და არც საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს არ ჰქონდა შემუშავებული შრომის ბაზრის კვლევის სტრატეგია, რის შედეგადაც აღნიშნულ პერიოდში არ განხორციელებულა საკმარისი კვლევები შრომის ბაზრის საფუძვლიანად შესწავლის მიზნით. ამიტომაც, სამინისტროს მიერ განსაზღვრული პრიორიტეტები არ ეყრდნობოდა სანდო და უტყუარ ინფორმაციას შრომის ბაზარზე არსებული საჭიროებების შესახებ.

მიუხედავად ინფორმაციის სიმწირისა, გარკვეული ღონისძიებები აღნიშნული კუთხით გასულ წლებში (2007-2012) განხორციელებულია. კერძოდ, რამდენიმე კვლევა ჩატარდა ავტორიტეტული საერთაშორისო ორგანიზაციების (USAID, IOM, GiZ) მიერ, რის შედეგადაც მოხდა საქართველოს შრომის ბაზრის შესწავლა ცალკეული რეგიონის მიხედვით. თუმცა სამინისტროს არ გაუთვალისწინებია აღნიშნული კვლევების შედეგები, რადგანაც მათი აყვალსაზრისით, ისინი ფრაგმენტული და არასისტემატური იყო.

აუდიტით დადგინდა, რომ კვლევების შედეგად იდენტიფიცირებული დამსაქმებლის მიერ მოთხოვნილი პროფესიები ნაწილობრივ ემთხვევა სამინისტროს მიერ პროფესიული კოლეჯებისათვის განსაზღვრულ სასწავლო პრიორიტეტებს, რიგ ასპექტებში კი შეუსაბამობებია.

პროფესიული სასწავლებლების მიერ ყველაზე ხშირად შეთავაზებული სასწავლო კურსებია:

სამშენებლო სფერო
სასტუმრო/ტურიზმი
ინფორმაციული ტექნოლოგიები
ტექნიკოსი (ავტომობილისა და სხვა მანქანა-დანადგარების)
სარესტორნო მომსახურება, კვება
ტექსტილი

ცხრილი 3.1.1 - ხშირად შეთავაზებული კურსები

ასევე, მნიშვნელოვანი წილი მოდის ზოგად საოფისე უნარ-ჩვევებზე, როგორცაა პერსონალური კომპიუტერის მოხმარება (ინფორმაციული ტექნოლოგიები), ბუღალტერია, მოლარისა და სასტუმროს საქმის მწარმოებლის კურსები.

გერმანიის საერთაშორისო თანამშრომლობის საზოგადოების (GiZ) კვლევაში, რომელიც 2010 წელს ჩატარდა, ნაჩვენებია პროფესიული სასწავლებლების კურსებისა და ბაზარზე არსებული მოთხოვნის შედარებითი ანალიზი. ასევე წარმოდგენილია შესაბამისი რეკომენდაციები. არსებული კვლევის თანახმად, შრომის ბაზარზე ყველაზე მზარდ და მოთხოვნად სფეროებად სახელდება *სამშენებლო, სატრანსპორტო, ელექტროენერგიის, სარესტორნო მომსახურება, საბით მრეწველობა, წყალმომარაგება, ტურიზმისა და სასოფლო სამეურნეო სფეროები*,⁷ რომლებიც რიგ კომპონენტებში არ ემთხვევა სასწავლებლების მიერ შეთავაზებულ გადამზადების კურსებს. კერძოდ, არასაკმარისად ან საერთოდ არ ხდება ქიმიკოსებისა და ფარმაცევტების გადამზადება.

აღსანიშნავია, რომ, ზოგიერთ სფეროში მოთხოვნას შეესაბამება მიწოდება, თუმცა, მიუხედავად ამისა, შესაბამისი უნარ-ჩვევების მქონე კადრების მომზადება არასაკმარისი და არადაამკმაყოფილებელია, რადგან ისინი ეუფლებიან ზოგად, და არა სპეციფიკურ უნარ-ჩვევებს, რაც საკმარისი არ არის რთული სამუშაოების შესრულებისათვის. მაგალითად, GiZ-ის კვლევაში პირდაპირ არის აღნიშნული, რომ მშენებლობასთან დაკავშირებულ სპეციალობებზე სასწავლო პროგრამების სიმრავლის მიუხედავად, დამსაქმებელთა მოთხოვნის ანალიზის შედეგად დგინდება, რომ მათ მიერ მოთხოვნილ პროფესიებზე სასწავლებლები ძირითადად არ ატარებენ ტრენინგს, ან ატარებენ მცირე რაოდენობით. ესენია:

- ელექტროწარმოება და მიწოდება (ელექტრიკოსების გადამზადება ხორციელდება მხოლოდ სამშენებლო ინდუსტრიისთვის);
- თხევადი აირის ტრანსპორტირება და მიწოდება;
- წყალმომარაგება და კანალიზაცია;

⁷ GiZ, პროფესიული განათლების შესაბამისობა შრომის ბაზრის მოთხოვნებთან საქართველოში, 2010, გვ. 7-8, 31-32.

- სამთო და გადამამუშავებელი სფერო;
- ლოჯისტიკა და სარკინიგზო სფერო.⁸

ამ სფეროებში ბევრი კომპანია იმულებულია, საკუთარი რესურსებით უზრუნველყოს კადრების დიდი ოდენობით გადამზადება და დაქირავება.⁹ აღნიშნული კუთხით უფრო სრულყოფილი გადამზადება ხელს შეუწყობს მეტი ადამიანის დასაქმებას.

შრომითი ბაზრები რეგიონებში

პროფესიებზე მოთხოვნები განსხვავდება რეგიონების მიხედვით. არსებული ინფორმაციის ანალიზის საფუძველზე დადგინდა, რომ სამინისტროს მიერ დამტკიცებული პრიორიტეტული საგანმანათლებლო პროგრამები¹⁰ შეუსაბამოა საერთაშორისო ორგანიზაციების მიერ იდენტიფიცირებულ საბაზრო მოთხოვნებთან რეგიონების მასშტაბით. საილუსტრაციოდ შეიძლება მოვიყვანოთ სამეგრელო-ზემო სვანეთის მხარე, სადაც პროფესიულ სასწავლებელთა მიერ შეთავაზებული პროგრამები მნიშვნელოვნად განსხვავდება ბაზარზე არსებული მოთხოვნისაგან¹¹ (იხ. ცხრილი 3.1.2).

როგორც ვხედავთ, საერთაშორისო კვლევების საფუძველზე იდენტიფიცირებულ მოთხოვნებსა და განსაზღვრულ პრიორიტეტებს შორის თანხვედრა მხოლოდ 6 პროფესიასთან მიმართებაშია, დანარჩენ 16 შემთხვევაში კი თანხვედრა არ არსებობს.

რაც შეეხება პროფესიული სასწავლებლების მიერ განხორციელებულ კვლევებს, დამსაქმებლების მიერ მოთხოვნა იკვეთება შემდეგი სფეროების სპეციალობებზე: ტექნიკოსი (ავტომობილებისა და სხვა მანქანა-დანადგარების), სამშენებლო სფერო, სასტუმრო საქმის მწარმოებელი, სარესტორნო საქმე და კვება, ინფორმაციული ტექნოლოგიები, და სამკერვალო სფერო. ამდენად, პროფესიული კოლეჯების მიერ ჩატარებული კვლევის შედეგები ძირითადად ემთხვევა საერთაშორისო ორგანიზაციების მიერ ჩატარებულ კვლევების შედეგებს. თუმცა სამინისტრო პრიორიტეტების განსაზღვრისას სრულად არ ითვალისწინებს პროფესიული სასწავლებლებისა და სამოქალაქო სექტორის კვლევებს. ამდენად, ფინანსდება ისეთი პროფესიები, რომლებიც არსებული მონაცემების მიხედვით, რეგიონში მოთხოვნადი არ არის ან დაბალია.

⁸ GiZ, *პროფესიული გაჩაოლების შესაბამისობა შრომის ბაზრის მოთხოვნებთან საქართველოში*; 2010, გვ. 8.

⁹ იქვე, გვ. 8.

¹⁰ სამინისტროს მიერ დამტკიცებული პრიორიტეტული პროგრამების ჩამონათვალი შედის თითქმის ყველა სასწავლო პროგრამა, რასაც კონკრეტული სასწავლებელი სთავაზობს საზოგადოებას, აღნიშნული ჩამონათვალი საკმაოდ ერცელია.

¹¹ IOM (აშშ-ს საერთაშორისო განვითარების სააგენტოს (USAID) დაფინანსებით ჩატარებული კვლევა), *საქართველოს ეროვნული შრომის ბაზარი*, 2010, გვ. 37.

პროფესიები	მოთხოვნა სამეგრელოსა და ზემო სვანეთში	პრიორიტეტული სპეციალობები (ლაკადა, ფაზისი, თეთნულდი, შ.მესხიას სახ. უნივ.) ¹²
უცხოური ენის სპეციალისტი	✓	X
ბუღალტერი	✓	X
ITC სპეციალისტი	✓	✓
მიმტანი	✓	✓
მზარეული	✓	✓
ბარმენი	✓	X
ელექტრიკოსი	✓	✓
ელ. შემდუღებელი	✓	✓
სანტექნიკოსი	✓	✓
სტილისტი	✓	X
გაყიდვების/მარკეტინგის მენეჯერი	✓	X
კომპიუტერული ქსელებისა და სისტემის ტექნიკოსი	X	✓
დურგალი	X	✓
გიდი	X	✓
დეკორატიულ-გამოყენებითი ქსოვილების სპეციალისტი	X	✓
სასტუმრო საქმის მწარმოებელი	X	✓
კალატოზი	X	✓
ბრავის შემკეთებელი	X	✓
ზოოტექნიკოსი	X	✓
მემცენარე	X	✓

ცხრილი 3.1.2 მოთხოვნისა და მიწოდების შედარება სამეგრელო-ზემო სვანეთში

¹² პროფესიული სასწავლებლები, რომლებიც ფუნქციონირებენ სამეგრელო-ზემო სვანეთის რეგიონში.

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, ბაზრის სისტემური კვლევის მექანიზმების არქონამ გამოიწვია ის, რომ კურსდამთავრებულთა¹³ საერთო რაოდენობიდან საკუთარი პროფესიით დასაქმდა 23%, 10% კი დასაქმებულია სხვა სფეროში, მაშინ როდესაც კერძო სექტორის რიგი სუბიექტები განიცდიან კადრების ნაკლებობას.¹⁴ შედარებისათვის, 2010 წლის მონაცემებით, ევროკავშირის ქვეყნების პირველადი პროფესიული განათლების¹⁵ კურსდამთავრებულთა დასაქმების მაჩვენებელი საშუალოდ 79.1%-ია. ბელგიაში დასაქმებულთა პროცენტი 85%-ს აღწევს¹⁶, ჩინეთში კურსდამთავრებულ სტუდენტთა 90%-ზე მეტი საქმდება¹⁷.

განხორციელებული ცვლილებები

სამინისტრომ 2013 წლიდან გააუქმა წინასწარ განსაზღვრული პრიორიტეტების საფუძველზე დაფინანსების გაცემის სისტემა, აღნიშნული სისტემა უნდა ეფუძნებოდეს ობიექტურ გარემოებებს, როგორებიცაა: პირველ რიგში, სახელმწიფოს, შემდგომში კი სასწავლებლების და საერთაშორისო ორგანიზაციების მიხრიდან ჩატარებული ბაზრის კვლევის შედეგები, კერძო სექტორთან მჭიდრო თანამშრომლობის შედეგად მიღებული ინფორმაცია და სხვა სანდო წყაროები, რაც სამინისტროს სრულყოფილად არ გააჩნია (გარდა რამდენიმე საერთაშორისო კვლევისა). აღნიშნული სისტემის გაუქმებით სამინისტრო მოკლებულია შესაძლებლობას გარკვეულწილად უზრუნველყოს სასწავლებელთა მიხრიდან მოთხოვნადი პროგრამების შეთავაზება (პროგრამის შემუშავებასა და შეთავაზებაში სასწავლებლები არ იზღუდებიან, თუმცა სამინისტროს მიერ დასაფინანსებელი სფეროების განსაზღვრა გაეღწას ახდენდა აღნიშნულ პროცესზე, რადგანაც მოთხოვნა უფრო მეტად იმ პროფესიებზე იყო, რომლებიც ფინანსდებოდა სახელმწიფოს მიერ. შესაბამისად, სასწავლებლებიც უფრო მეტად აღნიშნულ პროგრამებზე იყვნენ ორიენტირებულნი).

აღნიშნულთან დაკავშირებით პოზიტიურად უნდა ჩაითვალოს მთავრობის მიერ 2013 წელს შრომის ბაზრის კვლევის სტრატეგიის დამტკიცება (როსლის ფარგლებში დაგეგმილია კვლევების ჩატარება), რამაც დადებითად უნდა იმოქმედოს სასწავლებლების მხრიდან პროფესიული სასწავლო პროგრამების სწორად შერჩევასა და შეთავაზებაზე.

¹³ იგულისხმებიან ის კურსდამთავრებულები, რომელთა დასაქმების თაობაზე ინფორმაცია არსებობს

¹⁴ აღნიშნული ეყრდნობა საინფორმაციო ცენტრების მონაცემებს; თავად სასწავლებელთა მიერ მოწოდებული ინფორმაციით, დასაქმების დონე შედარებით მაღალია.

¹⁵ Initial Vocational Education and Training (IVET).

¹⁶ European Centre for the Development of Vocational Training, *On the Way to 2020: Data for Vocational Education and Training Policies*, Research Paper 31, 2013.

¹⁷ LiQian, GaoYinai, *Employment Rate of Vocational Graduates up Slightly: Report*, 2013.

3.2 სტუდენტთა ადგილების ზღვრული ოდენობების დაფინანსების წესის არარსებობა

სასწავლო პროგრამების მოცულობებს¹⁸ განსაზღვრავს საბჭო, ავტორიზაციის შესახებ გადაწყვეტილების მიღების შემთხვევაში, ავტორიზაციის ვადით (5 წელი), ხოლო საგანმანათლებლო დაწესებულების მიერ ცენტრში პროფესიული სასწავლებლების სტუდენტთა რაოდენობის გაზრდის შესახებ განაცხადის წარმოდგენის შემთხვევაში – ავტორიზაციის დარჩენილი ვადით.¹⁹ სტუდენტთა რაოდენობის განსაზღვრის საფუძველია საგანმანათლებლო დაწესებულების განაცხადი ცენტრის (კონკრეტულად, საბჭოს) წინაშე, რომელშიც სასწავლებელმა უნდა დაასაბუთოს, რომ მის მიერ მოთხოვნილი სტუდენტთა რაოდენობა განპირობებულია სასწავლო პროგრამის თავისებურებით, მასწავლებელთა საჭირო რაოდენობით და კვალიფიკაციით, ასევე უნდა დასაბუთდეს, რომ მატერიალური რესურსი და ინფრასტრუქტურა იძლევა ამ რაოდენობის სტუდენტთათვის მომსახურების გაწევის შესაძლებლობას.²⁰

საბჭო განიხილავს განაცხადს, ავტორიზაციის ექსპერტთა ჯგუფის დასკვნას, ისმენს ზეპირ სხდომაზე დაინტერესებული პირების მოსაზრებებს და მათი გათვალისწინებით იღებს შესაბამის გადაწყვეტილებას. საბჭო უწყუბამოსილია დაეთანხმოს საგანმანათლებლო დაწესებულების მოთხოვნას ან შეამციროს მის მიერ მოთხოვნილ პროფესიულ სტუდენტთა ადგილების რაოდენობა.

სასწავლებელი უფლებამოსილია მიიღოს დაფინანსება სასწავლო პროგრამაზე ჩარიცხული ყველა სტუდენტისათვის იმ შემთხვევაში, თუ პროგრამა და სტუდენტი აკმაყოფილებენ კანონით განსაზღვრულ შესაბამის კრიტერიუმებს. შრომის ბაზრის მდგომარეობის თაობაზე ინფორმაციის სიმწირის გამო, სამინისტრო და საბჭო მოკლებულნი არიან შესაძლებლობას, გაითვალისწინონ, თუ რამდენი სტუდენტის დაფინანსება არის მიზანშეწონილი ამა თუ იმ სასწავლებლის კონკრეტულ პროგრამაზე რეგიონულ ბაზარზე არსებული მოთხოვნებიდან გამომდინარე. შესაბამისად, სასწავლებელს შეიძლება გააჩნდეს სტუდენტთა მომზადებისათვის აუცილებელი მატერიალური თუ ადამიანური რესურსი, მაგრამ ყველა სტუდენტის დაფინანსება მიზანშეწონილი არ იყოს შრომით ბაზარზე არსებული მოთხოვნის კონიუნქტურის გათვალისწინებით. ასევე მნიშვნელოვანია, რომ სტუდენტების მზრიდან მოთხოვნა, პირველ რიგში, ისეთ სასწავლო პროგრამებზე იზრდება, რომლებზეც მათ დაფინანსების მიღების მეტი შესაძლებლობა აქვთ. გარდა ამისა, ზღვრული ოდენობის განსაზღვრა უმეტეს შემთხვევაში ხდება ავტორიზაციის ვადით, 5 წელიწადში ერთხელ, რაც საკმაოდ ხანგრძლივი პერიოდია ქვეყანაში არსებული ცვალებადი ეკონომიკური სიტუაციიდან გამომდინარე.

¹⁸ პროგრამაზე მოსწავლე სტუდენტთა ზღვრული ოდენობა.

¹⁹ განათლებისა და მეცნიერების მინისტრის ბრძანება საგანმანათლებლო დაწესებულებების ავტორიზაციის დებულებისა და საფასურის დამტკიცების თაობაზე, N99/ნ, 01.10.2010; მუხლი 33.

²⁰ იქვე, მუხლი 33.

შედეგად, ცალკეული პროფესიული კადრების საჭირო ოდენობით გადასაზრება და შესაბამისი დაფინანსების გაცემა უზრუნველყოფილი არ არის. აღნიშნული ფაქტორი მოთხოვნასა და მიწოდებას შორის უთანასწორობის ერთ-ერთი მიზეზია. ზოგიერთი მოთხოვნადი პროფესია განიცდის კვალიფიციური მუშა-ხელის ნაკლებობას, ხოლო ზოგიერთში ჭარბი რაოდენობის კადრი ყალიბდება. მაგალითად, კახეთის რეგიონში არის ფერმერთა, ფარმაცევტთა, ბუღალტერთა, ავტომშენებელთა ნაკლებობა; იმერეთში - მზარეულის, მცხოვრელის, ელექტრიკოსის; სამეგრელო-ზემო სვანეთის მხარეში - ლეჩხუბურის ენის სპეციალისტის, მზარეულის, მიმტანის, სტილისტის.²¹

გასათვალისწინებელია ისიც, რომ სტუდენტთა ზღვრული ოდენობების დაფინანსების პრაქტიკა აპრობირებულია უმაღლეს სასწავლებლებთან მიმართებაში. შესაბამისად, აღნიშნული სისტემის დანერგვა პროფესიულ სასწავლებლებთან მიმართებაშიც შესაძლებელია.

3.3 დასკვნა და რეკომენდაციები

სამინისტროს მიერ განსაზღვრული პრიორიტეტებისა და შრომის ბაზარზე არსებული მოთხოვნის ანალიზის შედეგად დადგინდა, რომ მთავრობისა და სამინისტროს მიერ არ არის უზრუნველყოფილი შეთავაზებული სასწავლო პროგრამების შესაბამისობა შრომის ბაზარზე არსებულ მოთხოვნებთან. გარდა ამისა, სამინისტრო მოკლებულია შესაძლებლობას განსაზღვროს, თუ რა ოდენობის სტუდენტის დაფინანსება და გადამზადება არის გონივრული თითოეულ პროფესიაზე.

შედეგად, კერძო სექტორის სუბიექტები განიცდიან პროფესიული კადრების ნაკლებობას, კურსდამთავრებულთა საერთო რაოდენობის მხოლოდ 1/4 საქმდება თავისი პროფესიით, რაც, თავის მხრივ, გულისხმობს სტუდენტებზე გაციმული დაფინანსების არაპროდუქტიულობას.

ქვემოთ მოცემული რეკომენდაციები აუცილებელი პირობაა, რომ გაიზარდოს დასაქმებულთა რიცხვი, რაც თავის მხრივ, ხელს შეუწყობს სტუდენტების მოტივაციის ამაღლებასა და მათ მიერ სასწავლო კურსების დასრულებას, რასაც არსებითი მნიშვნელობა აქვს როგორც დასაქმების გაუმჯობესების, ასევე, საბიუჯეტო სახსრების ეფექტიანად განკარგვისათვის.

²¹ IOM (აშშ-ს საერთაშორისო განვითარების სააგენტოს (USAID) დაფინანსებით ჩატარებული კვლევა), *საქართველოს ეროვნული შრომის ბაზარი*; 2010, გვ. 37.

რეკომენდაციები:

საქართველოს მთავრობას, საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს, საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს:

- უზრუნველყოფილ იქნეს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს 2013-2020 წლების სტრატეგიით გათვალისწინებული ვალდებულებების შესრულება, რაც ითვალისწინებს შრომის ბაზრის კვლევის სისტემების დანერგვას, მის შემდგომ განვითარებასა და საგანმანათლებლო დაწესებულებებისათვის შრომის ბაზრის შესახებ ინფორმაციის ხელმისაწვდომობას.

საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს:

- ბაზრის კვლევის შედეგების საფუძველზე გაუმჯობესდეს პროფესიული განათლების სასწავლო პროგრამების პრიორიტეტების განსაზღვრის პროცესი, შემუშავდეს და დაინერგოს შესაბამისი პროცედურები, რათა უზრუნველყოფილ იქნეს პრიორიტეტების მისადაგება რეგიონებში არსებულ სპეციფიკურ მოთხოვნებთან. მნიშვნელოვანია, რომ ეს პროცედურები უნდა ითვალისწინებდეს ყველა დაინტერესებული მხარის ინტერესებისა და მოთხოვნების შესწავლის, განხილვისა და გათვალისწინების შესაძლებლობებს. ამ მიზნით, სამინისტრომ ხელი უნდა შეუწყოს პროფესიულ სასწავლებლებსა და კერძო სექტორს (დამსაქმებლები) შორის კოორდინაციასა და თანამშრომლობას.

სასწავლო პრიორიტეტების განსაზღვრასთან ერთად, დასახვეწია დასაფინანსებელ სტუდენტთა ზღვრული ოდენობების განსაზღვრის წესები და პროცედურები. აღნიშნული უნდა მოიცავდეს, როგორც მოთხოვნადი პროფესიების განსაზღვრას, ასევე სასწავლებელთა ადამიანური რესურსების ინფრასტრუქტურული გარემოსა და მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის შეფასებას, მათი ურთიერთშესაბამისობის უზრუნველსაყოფად.

4. სასწავლო პროცესების მართვა

პროფესიული განათლების სისტემატიზაციისა და პოპულარიზაციისათვის ევროპის მასშტაბით შემუშავდა ერთიანი ჩარჩო კოპენჰაგენის დეკლარაციის სახელწოდებით.

კოპენჰაგენის პროცესი წარმოადგენს ევროპის ქვეყნების თანამშრომლობას პროფესიული განათლებისა და ტრენინგების კუთხით, რათა მოხდეს პროფესიული განათლების პოპულარიზაცია და გაუმჯობესდეს არსებული ხარისხი. პროცესი დაიწყო 2002 წელს და მასში მონაწილეობს ევროპის 33 ქვეყანა. კოპენჰაგენის პროცესზე დაყრდნობით შედგა კოპენჰაგენის დეკლარაცია, როსელის 2 წელიწადში ერთხელ ზუსტდება და წარმოადგენს პროფესიული განათლებისა და ტრენინგების ერთიან ევროპულ ჩარჩოს, სადაც ნათლად არის ჩამოყალიბებული მართვის მექანიზმები ხარისხის უზრუნველსაყოფად. პროცესის მიზანია ევროპის მასშტაბით ერთიანი სისტემის შექმნა, რაც გააადვილებს ამ კუთხით ქვეყნებს შორის თანამშრომლობას. კოპენჰაგენის დეკლარაცია აყალიბებს ევროკავშირის მასშტაბით ნორმებს, ხოლო თითოეულ წევრ სახელმწიფოს შესაბამისობაში მოჰყავს არსებული რეგულაციები ქვეყნის საგანმანათლებლო სისტემასთან, რომელიც სტანდარტიზებულია ყველა სასწავლებლისათვის.

კოპენჰაგენის დეკლარაციის ერთ-ერთ პუნქტს წარმოადგენს პროფესიული განათლების ხარისხის უზრუნველყოფის სტანდარტი (EQAVET), რომელიც არეგულირებს პროფესიული განათლების მართვის საკითხებს, როგორც ქვეყანაში არსებული სისტემისთვის, ასევე კონკრეტული პროფესიული სასწავლებლებისათვის.

სისტემა 4 საფეხურია, რომელიც მოიცავს მიზნის დასახვას, დაგეგმვას, განხორციელებას და შეფასებას. ასევე, განსაზღვრულია შეფასების ინდიკატორები, რომლებიც უნდა იყოს გათვალისწინებული ქვეყნის დონეზე, რათა უზრუნველყოფილი იქნეს ხარისხი. ესენია:

- შიდა კონტროლის/ანგარიშგების სისტემის დანერგვა, მონაცემთა ბაზის შექმნა;
- ბაზრის მოთხოვნის განსაზღვრა;
- კურიკულუმებისა და კრედიტების გამართული სისტემა;
- მასწავლებელთა პროფესიული გადამზადება;
- კერძო სექტორთან თანამშრომლობა და მჭიდრო კოორდინაცია.²²

საქართველო არ არის ამ პროცესის წევრი, თუმცა სამინისტრო და შესაბამისად პროფესიული განათლების მართვაზე პასუხისმგებელი სსიპ-ები გამოთქვამენ სურვილს დაუახლოონ თავიანთი საქმიანობა საერთაშორისო სტანდარტებს. კერძოდ, ცენტრი

²² European Parliament and Council, *Recommendations on the Establishment of a European Quality Assurance Reference Framework for Vocational Education and Training*, 2009, გვ. 8-10.

თავის ერთ-ერთ მიზნად ასახელებს განხორციელებული რეფორმის კომპენზაციის დეკლარაციასთან და ევროპის სივრცესთან დაახლოებას.²³

4.1 პროფესიული სასწავლებლების ანგარიშგების სისტემის ნაკლოვანებები

ანგარიშგების გამართული სისტემა არის პროფესიული განათლების ხარისხის ეფექტიანად მართვის ერთ-ერთი წინაპირობა. ხარისხის მართვის ერთიანი ევროპული ჩარჩო (EQAVET) ითვალისწინებს რიგ საკითხებს, რომლებმაც უნდა უზრუნველყონ ანგარიშგების ეფექტიანი სისტემის დანერგვა, კერძოდ:

- უნდა შემუშავდეს და დაინერგოს პროფ-სასწავლებელთა შიდა და გარე (მაგალითად: დამსაქმებელთა მხრიდან) შეფასების მეთოდოლოგია;
- შეფასების პროცესში უზრუნველყოფილი უნდა იყოს დაინტერესებულ მხარეთა ჩართულობა;
- უნდა განისაზღვროს შეფასების ინდიკატორები, რისაც გაიზომება მიღწეული შედეგი;
- უნდა არსებობდეს მონაცემთა სრულყოფილი ბაზა და დაინერგოს ინფორმაციის მოპოვების განსხვავებული მეთოდები (ინფორმაციული ტექნოლოგიების სისტემა, კითხვარები, ინტერვიუ და ა.შ.);
- უნდა იყოს შემუშავებული ზედამხედველობის სხვა დამატებითი რეგულარული მექანიზმები, როგორიცაა, მაგალითად, მასწავლებელთა გამოკითხვა სასწავლო პროცესებთან და გარემოსთან დაკავშირებით (აღნიშნული მხოლოდ აკრედიტაციის მინიჭების პროცესში ხდება, როგორც წესი, 5 წელიწადში ერთხელ);
- პროცესების რეგულარული დაკვირვებისა და ზედამხედველობის საფუძველზე უდმივად უნდა ხორციელდებოდეს სამოქმედო გეგმების განახლება;
- ინფორმაცია ზედამხედველობისა და შეფასების შედეგების შესახებ უნდა იყოს საჯარო და ხელმისაწვდომი.²⁴

შედეგების მონიტორინგის გასათვალისწინებელი მაგალითები მრავლადაა საერთაშორისო პრაქტიკაშიც; მაგალითად, ესტონეთში აპრობირებულია პროფესიული სასწავლებლების მიერ თვითშეფასების ანგარიშის მომზადების პრაქტიკა (რასაც EQAVET-იც ითვალისწინებს), რაზე დაყრდნობითაც სამინისტროს მიერ ხდება სისტემური ან/და ლოკალური პრობლემების იდენტიფიცირება და შესაბამისად განვითარების სტრატეგიის შემუშავება. სასწავლებელი დეტალურად ასახავს წინა წლებში მიღწეულ შედეგებს, ხოლო სამინისტრო სტრატეგიაში ასახავს სამომავლო გეგმებს, რათა აღმოიფხვრას არსებული ნაკლოვანებები და გაუმჯობესდეს სწავლების ხარისხი.

²³ განათლების ხარისხის ეროვნული ცენტრი,

http://eqe.ge/geo/education/professional_education/copenhagen_process?info=12

²⁴ European Parliament and Council, *Recommendations on the Establishment of a European Quality Assurance Reference Framework for Vocational Education and Training*, 2009, გვ. 6-7

საქართველოში პროფესიული სასწავლებლების ფუნქციონირებისა და საქმიანობის მონიტორინგზე პასუხისმგებელია ცენტრი. პროცესების კონტროლი ხორციელდება შემდეგი მექანიზმებით: პროფესიულ სასწავლებელთა ავტორიზაცია,²⁵ აკრედიტაცია²⁶ და სასწავლებელთა მხრიდან ყოველწლიური ანგარიშების წარდგენა, რომლებიც მხოლოდ წლის განმავლობაში განხორციელებულ ცვლილებებს ითვალისწინებენ. სასწავლებლებისთვის ავტორიზაციისა და აკრედიტაციის მინიჭება ხდება 5 წლის ვადით.

აკრედიტაციის წინაპირობა თვითშეფასების დოკუმენტია, რომლის მიზანია დეტალურად შეაფასოს საგანმანათლებლო პროგრამის ეფექტიანობა, გამოყოს ძლიერი და სუსტი მხარეები და მოახდინოს განვითარების შესაძლებლობების იდენტიფიცირება. თვითშეფასების ფორმა აქვს ასევე ყოველწლიურ ანგარიშს, რომელიც მხოლოდ ითვალისწინებს თვითშეფასების დოკუმენტში განხორციელებულ ცვლილებებს.

გარდა ამისა, ცენტრის მონიტორინგის სამსახური უფლებამოსილია საგანმანათლებლო დაწესებულებაში განხორციელოს სტანდარტების, ან/და საავტორიზაციო და სააკრედიტაციო ვიზიტის მონიტორინგი.

როგორც ვხედავთ, საქართველოში არსებული სისტემა რიგ ასპექტებში თავსებადია კოპენჰაგენის პროცესთან და საერთაშორისო საუკეთესო პრაქტიკასთან. კერძოდ, დანერგილია საგანმანათლებლო დაწესებულებების თვითშეფასების სისტემა, ხორციელდება მონიტორინგი ცენტრის მიერ, ინფორმაცია ზედამხედველობისა და შეფასების შედეგების შესახებ არის საჯარო და ხელმისაწვდომი.

სისტემის დადებითი მხარეების მიუხედავად, სამინისტროსა და ცენტრს მართებს რიგი რეფორმებისა და ღონისძიებების გატარება სისტემის დასახვეწად და არსებული ნაკლოვანებების აღმოსაფხვრელად, კერძოდ:

- არ არის შემუშავებული პროფესიული სასწავლებლების გარე შეფასების მეთოდოლოგია და ინდიკატორები (მაგალითად, შეფასება დამსაქმებელთა მხრიდან);
- შეფასების პროცესში არ არის ჩართული ყველა დაინტერესებული მხარე; ექსპერტთა ჩართულობა პოზიტიური მოვლენაა, თუმცა არასაკმარისი;
- ზედამხედველობის სხვა დამატებითი მექანიზმების (როგორიცაა, მაგალითად, მასწავლებელთა გამოკითხვა სასწავლო პროცესებთან და გარემოსთან

²⁵ ავტორიზაცია არის გარე შეფასების მექანიზმი, რომელიც ადგენს დაწესებულების თვითშეფასების შედეგების შესაბამისობას სახელმწიფოს მიერ დადგენილ სტანდარტებთან. ავტორიზაცია საგაღმდეგო ყველა სახის საგანმანათლებლო დაწესებულებისათვის შესაბამისი საქმიანობის განხორციელებისა და სახელმწიფოს მიერ აღიარებული განათლების დამადასტურებელი დოკუმენტის გაცემისათვის.

²⁶ აკრედიტაციის მიზანია აკრედიტაციის სტანდარტებთან საგანმანათლებლო დაწესებულების შესაბამისობის პროგრამების შესაბამისობის განსაზღვრის გზით, განათლების ხარისხის საგანმანათლებლო პროგრამების შესაბამისობის განსაზღვრის გზით, განათლების ხარისხის საგანმანათლებლო დაწესებულების სისტემატური თვითშეფასების დამუშავდრება და ხარისხის უზრუნველყოფის მექანიზმების განვითარების ხელშეწყობა.

დაკავშირებით) გამოყენება მხოლოდ აკრედიტაციის მინიჭების პროცესში ხდება თავად სასწავლო დაწესებულების მიერ, ცენტრი კი აღნიშნულ პროცესში არ არის ჩართული (თავად არ ახორციელებს გამოკითხვებს);

- საგანმანათლებლო დაწესებულებებთან დაკავშირებით ცენტრში არსებული მონაცემთა ბაზა არ არის სრულყოფილი - არ არის ინფორმაცია კურსდამთავრებულთა დასაქმების თაობაზე, (ბაზის სრულყოფაზე მუშაობა მხოლოდ 2013 წელს დაიწყო, რის შემდეგაც ხდება რეგულარული განახლება, გარიცხული სტუდენტების ასახვა). რაც შეეხება ინფო-ცენტრებში არსებულ მონაცემთა ბაზას, რომელიც ყველა დაინტერესებულ მსარეუბეა გათვლილი, გაუმართავია და ფაქტობრივად არ ფუნქციონირებს²⁷;
- სამინისტროს მიერ სისტემატურად არ ხორციელდება მოპოვებული მონაცემების ძირეულად დაძუშავება და იდენტიფიცირებულ პრობლემებზე შესაბამისი რეაგირება, სამოქმედო გეგმის შემუშავება და ქვეყნის/რეგიონის მასშტაბით საჭირო ღონისძიებების გატარება.

აღნიშნულ საკითხებთან დაკავშირებით ეფექტიანი და მიზანმიმართული ღონისძიებების გატარებით სამინისტროსა და ცენტრს ექნებათ სრულყოფილი ინფორმაცია საგანმანათლებლო დაწესებულებებზე, პრობლემების იდენტიფიცირება გაადვილდება და მათზე რეაგირების პროცესი იქნება უფრო სწრაფი და ეფექტიანი. შედეგად, ეს ყოველივე მნიშვნელოვნად გააუმჯობესებს პროფესიული განათლების ხარისხის მართვის სისტემას.

4.2 სტანდარტების, კურიკულუმებისა და კრედიტების სისტემის ნაკლოვანებები

კოპენჰაგენის პროცესის ფარგლებში პროფესიული განათლების სფეროსათვის ევროპის მასშტაბით შემუშავდა კრედიტების სისტემის ჩარჩო დოკუმენტი ECVET, რომლის მიზანია სწავლების ხარისხის ამაღლება, სტუდენტთა მობილობის ხელშეწყობა და თანაბარი კვალიფიკაციის²⁸ მქონე კადრების არსებობა. კრედიტების სისტემის უნიფიცირება და სტანდარტიზება აადვილებს კრედიტების დაგროვების, აღიარების, გადაცემის პროცესს, რომელიც, თავის მხრივ ხელს უწყობს მიღებული პროფესიული განათლებისა და მინიჭებული კვალიფიკაციის აღიარებას ევროპის მასშტაბით.²⁹

აღნიშნული დოკუმენტის თანახმად, სტუდენტებს კრედიტები ენიჭებათ კონკრეტული სასწავლო კომპონენტის გაელის შემდეგ. პროფესიული კვალიფიკაციის მინიჭება კი

²⁷ აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით უფრო დაწვრილებით იხილეთ 4.4.2 ქვეთავი.

²⁸ თანაბარი კვალიფიკაციის კადრებში იგულისხმებიან ისეთი კურსდამთავრებულები, რომლებიც აკმაყოფილებენ კონკრეტულ პროფესიისათვის აუცილებელ მინიმალურ მოთხოვნებს.

²⁹ Recommendation of the European Parliament and of the Council on the Establishment of a European Credit System for Vocational Education and Training (ECVET), 2009, გვ.5.

ხდება კრედიტების განსაზღვრული ოდენობის დაგროვების შემდეგ. ECVET განმარტავს, რომ თითოეული სასწავლო კომპონენტი უნდა იყოს ნათლად და გამართულად განსაზღვრული ისე, რომ შესაძლებელი იყოს სტუდენტის ცოდნის, უნარებისა და კომპეტენციის შეფასება აღნიშნული კომპონენტის გავლის შემდეგ.³⁰

ECVET-ზე დაყრდნობით, რომელიც ვრცელდება ევროკავშირის წევრ ქვეყნებზე, თითოეული სახელმწიფო ადგენს სტანდარტს ეროვნულ დონეზე ცალკეულ პროფესიასთან მიმართებაში, რომელიც განსაზღვრავს ცალკეული პროფესიის დაუფლებისათვის საჭირო კრედიტების ოდენობას; ხოლო სასწავლო კომპონენტები, რომლებიც უნდა გაიაროს სტუდენტმა კრედიტებისა და, შესაბამისად, პროფესიის დაუფლებისათვის, განსაზღვრულია კურიკულუმებში. საერთაშორისო პრაქტიკის მიხედვით, პროფესიული სტანდარტი ქვეყნის მასშტაბით უნდა არეგულირებდეს როგორც კრედიტების სისტემის სტანდარტიზაციას, ასევე, კურიკულუმის შედგენის წესსაც.³¹ პროფესიული სასწავლებლები ვალდებული არიან ისარგებლონ აღნიშნული სტანდარტით და მის შესაბამისად შეადგინონ კურიკულუმები. ევროპის სხვა სახელმწიფოების მსგავსად, ერთ-ერთ ნიშნულს წარმოადგენს ფინეთი, სადაც თითოეულ პროფესიაზე ნათლად არის გაწერილი საჭირო კრედიტების რაოდენობა, რომელზე დაყრდნობითაც დგინდება სავალდებულო და არჩევითი საგნები, ასევე პრაქტიკული კურსის მოცულობა.³² ფინეთის მაგალითზე ჩანს, რომ თითოეულ პროფესიაზე სტანდარტი ძალიან დეტალურად არის გაწერილი და გათვალისწინებულია ყველა შესაძლო საკითხი.³³

საქართველოში კრედიტების სისტემის ფუნქციონირებასა და ცალკეული პროფესიული სტანდარტის შედგენაზე პასუხისმგებელია ცენტრი, რაზე დაყრდნობითაც პროფესიული სასწავლებლები ადგენენ კურიკულუმებს³⁴ ინდივიდუალურად.

უნდა აღინიშნოს რომ, ცენტრის მიერ შემუშავებული სტანდარტი განსხვავდება ევროკავშირის წევრ ქვეყნებში არსებული სტანდარტისაგან, რადგანაც არის ძალიან ზოგადი და არ შეიცავს კონკრეტულ ინფორმაციას.³⁵ კერძოდ, ცენტრის მიერ შედგენილი სტანდარტი მოიცავს მხოლოდ იმ ინფორმაციას, თუ რა მოთხოვნებს უნდა აკმაყოფილებდეს ამა თუ იმ პროფესიის ადამიანი, მაშინ როცა, ევროპის ქვეყნებში

³⁰ Recommendation of the European Parliament and of the Council on the Establishment of a European Credit System for Vocational Education and Training (ECVET), 2009, გვ. 5-6.

³¹ Finish National Board of Education, *Requirements for Vocational Qualifications: Vocational Qualification in Business and Administration*, 2009, გვ. 19-21.

³² Finish National Board of Education, *Requirements for Vocational Qualifications: Vocational Qualification in Hairdressing, Hairdresser 2009*.

³³ Finish National Board of Education, *Quality Management in Finland*, http://www.oph.fi/english/sources_of_information/projects/quality_in_vet_schools/about_quality_management/qm_in_finland

³⁴ სასწავლო კურსის პროგრამა რომელიც მოიცავს სწავლების მიზნებსა და ამოცანებს, ფორმატს, კურსის საათობრივად გაწერილ გეგმას, სახელმძღვანელოების ჩამონათვალს, შეფასების პრინციპებსა და მისაღოდნელ შედეგებს სასწავლო კურსის დასრულებისას.

³⁵ განათლების ხარისხის განვითარების ეროვნული ცენტრი: პროფესიული სტანდარტები.

სტანდარტით გათვალისწინებულია ადმინისტრირებასთან თუ კვალიფიკაციასთან დაკავშირებული ყველა დეტალი: სავალდებულო და არჩევითი საგნების ჩამონათვალი, საათების რაოდენობა, პრაქტიკული კურსების რაოდენობა, მისაღები კვალიფიკაციისა და შესასწავლი უნარ-ჩვევების დეტალური განმარტება და ა.შ. აღსანიშნავია ისიც, რომ საერთაშორისო პრაქტიკის მიხედვით კურიკულუმების შედგენა ცენტრალიზებულად ხდება, საქართველოში კი აღნიშნულს სასწავლებლები დამოუკიდებლად ახორციელებენ, რაც იწვევს კურიკულუმებს შორის მნიშვნელოვან განსხვავებასა და მათ შეუსაბამობას საერთაშორისო პრაქტიკასთან.

საქართველოში ევროკავშირის წარმომადგენლობის ინიციატივით განხორციელდა ხარისხის განვითარებისა და შესაძლებლობების გაძლიერების ხელშეწყობის პროგრამა საქართველოს პროფესიული განათლების სექტორში, რომლის ერთ-ერთ კომპონენტს წარმოადგენდა პროფესიული სტანდარტების შემუშავება. ამ კომპონენტის ფარგლებში 2013 წელს განახლდა აგრარული, სამშენებლო, სატრანსპორტო, დიზაინისა და ინფორმაციული ტექნოლოგიების დარგების 15 პროფესიული სტანდარტი. DACUM³⁵-ის მეთოდოლოგიის გამოყენებით აღიწერა თითოეული ამ პროფესიის პროფილი, შესაბამისი მოვალეობები, ცოდნა, ზოგადი და სპეციალური უნარ-ჩვევები, საჭირო ხელსაწყო-იარაღები და პროფესიის სამომავლო განვითარების ტენდენციები. სამუშაო ჯგუფში შედიოდნენ დარგობრივი საბჭოების წარმომადგენლები, დამსაქმებლები, დასაქმებულები და საგანმანათლებლო დაწესებულებების წარმომადგენლები. თუმცა, ეს მეტად პოზიტიური პროცესი ჯერ მხოლოდ საწყის ეტაპზეა, რადგანაც შესამუშავებელია კიდევ რამდენიმე ათეული სტანდარტი, რომლებზე მუშაობაც უკვე დაწყებულია.

პროფესიული სტანდარტების ამ მეთოდოლოგიით შემუშავება ევროპასა და მსოფლიოში აპრობირებული წარმატებული მეთოდია, რადგან პროცესში ჩართულია ყველა დაინტერესებული მხარე. კონკრეტულად გაწერილი მოვალეობები, საჭირო უნარ-ჩვევები და ა.შ. შეამცირებს იმის ალბათობას, რომ სხვადასხვა პროფესიული სასწავლებლები განსხვავებულ კურიკულუმებს შეადგენენ მოცემული პროფესიებისთვის. ამ მეთოდოლოგიით შემუშავებული სტანდარტებით გაადვილდება კრედიტების ერთიანი სისტემის დანერგვა.

კრედიტების სტანდარტიზებული და უნიფიცირებული სისტემის არსებობა წარმოადგენს იმის წინაპირობას, რომ გაადვილდეს კრედიტების დაგროვება და ტრანსფერი ევროპის ქვეყნებში და, ამასთანავე, უზრუნველყოფს თანაბარი კვალიფიკაციის მქონე კადრების მოძიებას. საქართველოში კრედიტების სისტემა არის არასტანდარტიზირებული - ერთსა და იმავე პროფესიაზე სხვადასხვა კოლეჯებში განსხვავებული კრედიტების სისტემაა. მაგალითად, ორ წამყვან კოლეჯში - „აისი“ (36 კრედიტი) და „ახალი ტალღა“ (40 კრედიტი) გიდის პროფესიაზე სხვადასხვა რაოდენობის კრედიტების სისტემა და პრაქტიკული სამუშაოების სხვადასხვა რაოდენობაა საჭირო კურსის დასასრულებლად.

³⁵ პროფესიული სტანდარტების კურიკულუმების შემუშავების მეთოდი ჯგუფური მუშაობის სახით, სამუშაო ჯგუფის ხელმძღვანელებს ექსპერტები და დამკვირვებლები.

მსგავსი მაგალითები მრავლადაა სისტემაში, რაც თავისთავად აბრკოლებს კვალიფიციური კადრების მომზადების პროცესს. შედეგად ვიღებთ არასათანადო კვალიფიკაციის კადრებს: მიღებული კვალიფიკაციის ხარისხი საგრძნობლად განსხვავებულია.

არასტანდარტიზირებული სისტემის გამო შეუძლებელია დაგროვილი კრედიტების სხვაგან გამოყენება, რაც ხელს უშლის სასწავლო პროცესის მოქნილობას და თანაბარი კვალიფიკაციის მქონე კადრების მომზადებას, ასევე, შეუძლებელს ხდის სწავლის დროებით შეწყვეტასა და შემდგომ გაგრძელებას (ე.წ. აკადემიური), უარყოფით გავლენას ახდენს მობილობაზე, რაც თავის მხრივ ზღუდავს პროფესიულ კოლეჯებს შორის ჯანსაღ კონკურენციას.

4.3 მასწავლებელთა პროფესიული განვითარება

კომპენზაციის დეკლარაციით გათვალისწინებულია მასწავლებელთა კვალიფიკაციის ამაღლებაზე ზრუნვა, რომელიც უნდა განხორციელდეს, როგორც პედაგოგიური, ისე პროფესიული უნარ-ჩვევების განვითარებით.³⁷ მასწავლებელთა პროფესიული განვითარება ევროპის ქვეყნების მიერ ერთ-ერთ პრიორიტეტად არის მიჩნეული. ამას ადასტურებს კომპენზაციის პროცესის მონაწილე ქვეყნების მიერ ქალაქ ბრიუგეში (ბელგია) მიღებული სტრატეგიული დოკუმენტი, სადაც განსაზღვრულია, რომ მონაწილე სახელმწიფოებმა მუდმივად უნდა იზრუნონ მასწავლებელთა პროფესიული კვალიფიკაციის ამაღლებაზე, რისი ერთ-ერთი აუცილებელი პირობა არის მათი გადამზადება საწარმოებში,³⁸ რამაც ხელი უნდა შეუწყოს მათი პრაქტიკული უნარ-ჩვევების განვითარებას.

საქართველოში მასწავლებელთა პროფესიულ განვითარებაზე პასუხისმგებელია სსიპ მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ეროვნული ცენტრი. ცენტრის თემატური ჯგუფი, რომელშიც ერთიანდებიან სამინისტროს, პროფესიული სასწავლებლების, არასამთავრობო ორგანიზაციების წარმომადგენლები, ყოველწლიურად გეგმავს ჩასატარებელ ტრენინგებს საჭიროებებიდან გამომდინარე. 2010-2012 წლებში ჩატარდა 8 ტრენინგი.

მოუხედავად იმისა, რომ მასწავლებელთა გადამზადება ხორციელდება ყოველწლიურად და მასში ჩართულნი არიან კადრები სხვადასხვა პროფესიული სასწავლებლებიდან, ცხრილიდან ნათლად ჩანს, რომ ტრენინგები ძირითადად ორიენტირებულია ზოგადი უნარების განვითარებაზე (მაგალითად, სწავლების მეთოდოლოგია) და არ ემსახურება პროფესიული უნარ-ჩვევების ამაღლებას. კერძოდ, ხოლო 3 წლის მანძილზე ვიწრო სპეციალობით ჩატარდა 2 ტრენინგი და მასში მონაწილეობას იღებდა მხოლოდ 7

³⁷ კომპენზაციის დეკლარაცია; 2002, გვ. 2-3.

³⁸ The Bruges Communiqué on enhanced European Cooperation in Vocational Education and Training for the period 2011-2020, Bruges 2010, გვ. 8.

მასწავლებელი, ხოლო დანარჩენ 6 ტრენინგში, რომლებიც სწავლების ზოგად მეთოდებზე იყო ორიენტირებული, ჩართული იყო მასწავლებელთა დიდი ჯგუფი. რაც შეეხება, მასწავლებელთა გადამზადებას საწარმოებში, მსგავსი სახის ტრენინგები არ განხორციელებულა.

ტრენინგის დასახელება	მასწავლებელთა რაოდენობა
საბაზო პედაგოგიური უნარები	583
შესავალი ინკლუზიურ განათლებაში	563
განვრცობილი პედაგოგიური უნარები	542
სწავლების ინტერაქტიული მეთოდები	472
ისტ-ის გამოყენება სასწავლო პროცესში- დონე 1	352
ისტ-ის გამოყენება სასწავლო პროცესში- დონე 2	324
საგნობრივი ტრენინგი ზეინკალ-სანტეცნიკოსის სპეციალობით	2
საგნობრივი ტრენინგი თაბაშირ-მუყაოს სპეციალობით	5

ცხრილი 4.3.1 - ტრენინგები

ნაკლოვანებების მიუხედავად, არსებული მოდელი გარკვეულწილად თავსებადია ევროპულ ქვეყნებში არსებულ სისტემასთან, კერძოდ ტარდება ტრენინგები და არ დგას სტანდარტიზაციის პრობლემა.

4.4 კერძო სექტორთან არასაკმარისი კოორდინაცია და ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის ნაკლებობა

4.4.1 კერძო სექტორთან არასაკმარისი კოორდინაცია

პროფესიული განათლების განვითარების უზრუნველყოფის მიზნით, აუცილებელია მჭიდრო კოორდინირებული თანამშრომლობა მთავრობასა და კერძო სექტორს შორის. აღნიშნულს ადასტურებს როგორც კოპენჰაგენის დეკლარაცია, ისე - საუკეთესო საერთაშორისო პრაქტიკა.

კოპენჰაგენის დეკლარაციის ფარგლებში ევროსაბჭო ახორციელებს პროექტს „ახალი უნარები ახალი სამუშაოსთვის“ („New Skills for New Jobs“), რომლის მიზანია პროფესიული განათლების სისტემის მეშვეობით დაეხმაროს კადრებს სწორი უნარების

გამომუშავებასა და იმ განათლების მიცემაში, რომელიც გამომდინარეობს ბაზრის მოთხოვნიდან.

მიზნის მისაღწევ ერთ-ერთ გზას წარმოადგენს დამსაქმებლების ჩართულობა ტრენინგების დაფინანსების კუთხით და მათი, როგორც დაინტერესებული მხარის, აზრის გათვალისწინება კურიკულუმების, სტანდარტების, ხარისხის კონტროლის მექანიზმების და ა.შ. ფორმირებაში, რათა უზრუნველყოს სასურველი ხარისხი და გაიზარდოს სანდოობა. ამ პროცესში სამინისტროების ჩართულობა ეროვნულ დონეზე აუცილებელია.

საქართველოში პროფესიული განათლების განვითარებისა და პროფესიულ განათლებაში სახელმწიფო დაწესებულებების, დამსაქმებლების, პროფესიული კავშირებისა და არასამთავრობო სექტორის, აგრეთვე, პროფესიული კოლეჯების კოორდინირებული მოქმედების უზრუნველყოფის მიზნით, სამინისტროს ინიციატივით, ჩამოყალიბდა პროფესიული საბჭო, რომლის ერთ-ერთი პრიორიტეტია შუამავალი სოციალური პარტნიორების ჩართვა პროფესიული განათლებისა და მომზადების სექტორში.

საბჭოს შემადგენლობაში შუამავალი სოციალური პარტნიორების სტატუსით შედიან დამსაქმებლები, სამთავრობო სააგენტოები, ბიზნეს ასოციაციები, ბიზნესის სექტორული ასოციაციები და პროფესიული ასოციაციები, პროფკავშირები და დასაქმების სააგენტოები.

აუდიტით გამოვლინდა, რომ აღნიშნული საბჭოს ფუნქციონირება ფორმალურ ხასიათს ატარებს, რადგან მათ არც სამოქმედო გეგმა გააჩნიათ და არც კონკრეტული ღონისძიებები გაუტარებიათ აღნიშნული კუთხით.

კერძო სექტორსა და სამინისტროს შორის არასაკმარის კომუნიკაციაზე მიუთითებს ის ფაქტი რომ პოტენციური დამსაქმებლები არ ფლობენ ინფორმაციას კურსდამთავრებულებზე, მოქმედ სტუდენტებზე და ა.შ. კერძო სექტორთან თანამშრომლობის ერთადერთი მაგალითი სამინისტროს მხრიდან ღია კარის დღეების მოწყობაა, ხოლო კოლეჯები საკუთარი ძალისხმევით ცდილობენ მათთან თანამშრომლობას. სხვა პროცესებში კერძო სექტორი, როგორც ერთ-ერთი დაინტერესებული მხარე, არ არის ჩართული, რასაც საბოლოო ჯამში მიჯნავართ იქამდე რომ დამსაქმებლის მოთხოვნასა და მომზადებულ კადრებს შორის არის მნიშვნელოვანი განსხვავება.

აღნიშნული კუთხით დადებითად უნდა შეფასდეს 2013 წელს შემუშავებული „დაინტერესებული მხარეების ცნობიერების ამაღლების სტრატეგია პროფესიული განათლების სექტორში“ და სამინისტროს ინიციატივით განხორციელებული რამდენიმე მნიშვნელოვანი ღონისძიება (მოეწყო ფორუმები, კონფერენციები, პროფესიული განათლების ფესტივალი, გაფორმდა თანამშრომლობის მემორანდუმები დამსაქმებლებსა და პროფესიულ კოლეჯებს შორის და ა.შ.)

4.4.2 ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის ნაკლებობა

ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის საკითხს შეეხება კოპენჰაგენის დეკლარაციით გათვალისწინებული ENIC-NARIC-ის სისტემა, რომელიც გულისხმობს საინფორმაციო ცენტრების ქარტეზს. ENIC წარმოადგენს საინფორმაციო ცენტრს ევროპის მასშტაბით, ხოლო NARIC ეროვნულ დონეზე. მათ ძირითად ფუნქციას წარმოადგენს:

- უცხოური დიპლომების, ხარისხის და კვალიფიკაციის აღიარება;
- განათლების სისტემის განვითარებაზე ზრუნვა პარტნიორ სახელმწიფოებთან თანამშრომლობით;
- გაცვლით პროგრამებზე ზრუნვა, მობილობის, სესხების, დაფინანსების და სხვა საკითხების მოგვარება;
- ერთიანი მონაცემთა ბაზის ადმინისტრირება.

კოპენჰაგენის დეკლარაციის გარდა მსოფლიოში არსებობს სხვა საუკეთესო პრაქტიკაც:

ავსტრალია: არსებობს ერთიანი ონლაინ პორტალი, სადაც შესაძლებელია ინფორმაციის მოძიება მთელი ქვეყნის მასშტაბით არსებული კოლეჯების, ამ კოლეჯებში არსებული კურსების შესახებ და, ასევე, ამ კურსებზე რეგისტრაცია.³⁹

გერმანია: არსებობს „პროფესიული სახელმძღვანელო“ (Vocational guidance) – პროფესიული განათლების საკონსულტაციო ცენტრები, სადაც მსურველები იღებენ რჩევებს, თუ რა მდგომარეობაა სამუშაო ბაზარზე. შედეგად, რა კუთხით სჯობს წაიყვანონ თავიანთი პროფესიული კარიერა და რისი გაკეთება დასჭირდებათ ამისათვის: კურსებისა და პრაქტიკის გავლა და ა.შ.⁴⁰

საქართველოში სტუდენტებისა და სხვა დაინტერესებულ პირთათვის ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის უზრუნველსაყოფად ფუნქციონირებს 3 საინფორმაციო ცენტრი – თბილისში, ქუთაისსა და ბათუმში. ამ ცენტრების მოვარი ფუნქციებია:

- პირის ინფორმირება პროფესიული საგანმანათლებლო პროგრამების, ჩარიცხვის პირობებისა და ვადების შესახებ;
- პროფესიული საგანმანათლებლო პროგრამების დაფინანსების პირობებისა და არსებული ვაკანტური ადგილების შესახებ ინფორმაციის საჯაროება;
- პროფესიული განათლების მიღების მსურველთა შესაბამის ბაზაში რეგისტრაცია.

როგორც აუდიტის ჯგუფის მიერ პროფესიული სასწავლებლების სტუდენტთა გამოკითხვამ აჩვენა, ცენტრების ფუნქციონირების ერთ-ერთ პრობლემას 2013 წლამდე წარმოადგენდა ის, რომ არ არსებობდა რეგისტრაცია ინტერნეტ-გვერდების მეშვეობით.

³⁹ ავსტრალიის პროფესიული საგანმანათლებლო დაწესებულებების და პროგრამების მოსაძიებელი ვებ-გვერდი, <http://training.gov.au/>

⁴⁰ გერმანიის განათლებისა და კულტურის სამინისტროს ინიციატივა: კომპეტენციები და საერთაშორისო თანამშრომლობა პროფესიული განათლების დარგში, http://www.imove-germany.de/cps/rde/xchg/imove_projekt_international/hs.xsl/search_providers.htm

ერთადერთი გზა სასწავლებელში დასარეგისტრირებლად ან დამატებითი ინფორმაციის მოსაპოვებლად საინფორმაციო ცენტრში სტუმრობა იყო, რაც რეგიონებში მცხოვრები სტუდენტებისათვის გარკვეულ სირთულეებთან იყო დაკავშირებული. დღეს აღნიშნული პრობლემა აღარ დგას, თუმცა საერთაშორისო პრაქტიკისა და საქართველოში არსებული სისტემის შედარებითმა ანალიზმა აჩვენა, რომ საინფორმაციო ცენტრები ფუნქციურად მნიშვნელოვნად განსხვავდებიან ევროპის ქვეყნებში არსებული საინფორმაციო ცენტრებისაგან. კერძოდ, არა აქვთ სრულყოფილი ინფორმაცია შრომის ბაზრის შესახებ, არ თანამშრომლობენ პარტნიორ სახელმწიფოებთან, არ ზრუნავენ გაცვლით პროგრამებზე და ა.შ.

გარდა ამისა, პრობლემატურია ის ფაქტიც, რომ გაუმართავია და ფაქტობრივად არ ფუნქციონირებს მონაცემთა ბაზა, რომელიც შექმნილია სამინისტროს მიერ. მიუხედავად იმისა, რომ ბაზა უნდა შეიცავდეს დეტალურ ინფორმაციას შემდეგ საკითხებზე - სტუდენტები, კოლეგები, პედაგოგები, პერსონალი, პროგრამები, ამ ეტაპზე ბაზა შეიცავს ინფორმაციას მხოლოდ ჩარიცხული სტუდენტების რაოდენობასა და კურსდამთავრებულთა გარკვეულ ნაწილზე. გარდა ამისა, აღნიშნულ ინფორმაციაზე არ ხორციელდება მონიტორინგი და არ ტარდება კვლევები სისტემაში არსებული სურათის შესაქმნელად და ნაკლოვანებების აღმოსაფხვრელად.

4.5 დასკვნა და რეკომენდაციები

გატარებული ღონისძიებების მიუხედავად, სამინისტროს მიზანი, რომელიც გახლავთ კოპენჰაგენის დეკლარაციასთან და ევროპის სივრცესთან დაახლოება, არ არის მიღწეული. პროფესიული განათლების სფეროში დანერგილი ანგარიშგებისა და ხარისხის კონტროლის სისტემა არ არის სრულყოფილი, სასწავლო პროგრამების კურიკულუმები და კრედიტების სისტემა შეუსაბამოა საერთაშორისო სტანდარტებთან და პრაქტიკასთან, მასწავლებელთა პროფესიული გადამზადება არ არის ორიენტირებული პროფესიული უნარ-ჩვევების განვითარებაზე, ინფორმაციის ხელმისაწვდომობა და კერძო სექტორის ჩართულობა შეზღუდულია.

ყოველივე ზემოაღნიშნული, ხელს უშლის სისტემის გამართულად ფუნქციონირებას, რაც ვერ უზრუნველყოფს სტუდენტთათვის სათანადო ხარისხის სწავლების მიწოდებას, რაც საბოლოო ჯამში განაპირობებს პროფესიული კადრების არასაკმარის კვალიფიკაციას და ბაზრის მოთხოვნებთან მიწოდების (კადრების) შეუსაბამობას.

რეკომენდაციები:

→ მიზანშეწონილია, რომ სამინისტროსა და სააგენტოს მიერ შემუშავდეს სასწავლებელთა შეფასების სრულყოფილი მეთოდოლოგია და ინდიკატორები, რომლის მიხედვითაც რეგულარულად მოხდება ნაკლოვანებების გამოვლენა და

დაისახება სტრატეგიაში მათი გამოსწორების გზები; შეფასების პროცესში უზრუნველყოფილ იქნეს კერძო სექტორის ჩართულობა; შემუშავდეს "ზედაპულედილობის სხვა დამატებითი მექანიზმები.

- საერთაშორისო პრაქტიკის მაგალითზე, სამინისტროს ხელშეწყობით ცენტრის მიერ სასურველია შეიქმნას კურიკულუმებისა და კრედიტების უნიფიცირებული სისტემა, რომელიც თავისებადი იქნება საერთაშორისო სტანდარტებთან და საუკეთესო პრაქტიკასთან. მიზანშეწონილია, კურიკულუმები იყოს უფრო ყოვლისმომცველი, სადაც ნათლად და დეტალურად იქნება განმარტებული პროგრამის შედეგად მიღებული კვალიფიკაცია და უნარ-ჩვევები. დასრულდეს პროფესიული სტანდარტების შემუშავების პროცესი DACUM-ის მეთოდოლოგიის შესაბამისად.
- მასწავლებელთა პროფესიული განვითარება წარიმართოს სისტემურად, რაც გულისხმობს ტრენინგების ორიენტირებას პროფესიულ უნარ-ჩვევებზე და მათი საწარმოებში (დამსაქმებლებთან) ჩატარების შესაძლებლობას.
- მიზანშეწონილია, შესრულდეს ახლად შექმნილი კომუნიკაციის სტრატეგიით („დაინტერესებული მხარეების ცნობიერების ამაღლების სტრატეგია პროფესიული განათლების სექტორში“) გათვალისწინებული ყველა პუნქტი და განხორციელდეს სხვა მნიშვნელოვანი ღონისძიებები, რათა მოხდეს ბიზნესის წარმომადგენლების დაინტერესება, ჩაერთონ პროფესიული განათლების პროცესში. ნათლად უნდა ჩამოყალიბდეს დამსაქმებლების ფუნქციები; მათი სისტემაში ჩართულობა ადმინისტრაციული თვალსაზრისით გამარტივებული უნდა იყოს; ნათლად უნდა განიმარტოს, თუ რა სარგებელი შეიძლება მიიღოს სოციალური პარტნიორობით. ასევე, სასურველია მოხდეს მათი ჩართვა სტაჟირებაში (პროფესიული კურსების დროს პრაქტიკული მეცადინეობები) და საბაზრო კვლევებში. მათ შეუძლიათ დააფიქსირონ თავიანთი მოთხოვნა დასასაქმებლებთან დაკავშირებით (დაინტერესების გამოხატვა ღია კარის დღეებზე, ვაკანსიის კოლეჯის ვებ-გვერდზე განთავსება და ა.შ.). გარდა ამისა, მნიშვნელოვანია, რომ მოხდეს კერძო სექტორის ჩართვა სტანდარტების შემუშავების პროცესში.
- არსებული სიტუაციიდან გამომდინარე მიზანშეწონილია შეიქმნას მონაცემთა ერთიანი ბაზა და ამოქმედდეს სრულფასოვნად მისი ყველა პუნქტი, რაც მომავალში მონიტორინგის განხორციელების საშუალებას იძლევა. ასევე, სასურველია გათვალისწინებული იყოს საუკეთესო საერთაშორისო პრაქტიკა საინფორმაციო ცენტრების ფუნქციონირებასთან დაკავშირებით და ქვეყანაში არსებული განათლების სისტემის გათვალისწინებით მოხდეს მისი დაწერგვა.

5. პროფესიული განათლების დაფინანსება

შესავალი

პროფესიული განათლების სისტემის დაფინანსება ძირითადად ვაუჩერებითა და გრანტებით ხორციელდება. თუმცა, აღნიშნულის გარდა, სასწავლებლები დამატებით იღებენ დაფინანსებას ადმინისტრაციული ხარჯისათვის, ასევე, დაფინანსება შეიძლება მიიღონ სპეციალური პროგრამის ფარგლებში ინფრასტრუქტურის განვითარებისა ან სხვა რაიმე კონკრეტული მიზნისათვის. ადმინისტრაციული ხარჯისათვის გასაცემი დაფინანსების ოდენობას სამინისტრო განსაზღვრავს თავისი შეხედულებისამებრ, რისთვისაც მას სპეციალური პროცედურა ან მეთოდი არ აქვს შემუშავებული.

ვაუჩერით დაფინანსებისა და სარგებლობის წესი

დაფინანსების აღნიშნული წესი რეგულირდებოდა მთავრობის დადგენილებით,⁴¹ რომლის თანახმადაც 700 ან 1000 ლარიანი ვაუჩერი სტუდენტს ეძლეოდა I-III საფეხურის პრიორიტეტული პროგრამის დასაფინანსებლად განუჩრეგლად პროგრამის ხანგრძლივობისა და დანიშნულებისა.

როგორც წესი, გადარიცხვა ხდებოდა 2 ჯერ პროგრამის მიმდინარეობის განმავლობაში: პროგრამაზე ჩარიცხვისას და პროგრამის მიმდინარე პროცესში (დაახლოებით პროგრამის შუაში, 500-500 ლარი) ან/და ერთხელ, პროგრამის დასაწყისში.

სტუდენტის მიერ სწავლის შეწყვეტის შემთხვევაში ვაუჩერი ან მისი ნაწილი სამინისტროს არ უბრუნდება. სხვა სასწავლებელში გადასვლის შემთხვევაში სტუდენტს ვაუჩერი არ გადაჰყვება, ანუ რჩება იმ სასწავლებელს, სადაც თავდაპირველად ჩარიცხა.

გვლილებები

2013 წლის 19 სექტემბრიდან მთავრობის მიერ მიღებული დადგენილებით⁴² შეიცვალა ვაუჩერული დაფინანსების წესი. ვაუჩერი პროფესიულ სტუდენტებზე გაცივმა მხოლოდ ერთიანი ეროვნული პროფესიული გამოცდების ჩაბარებისას მინიმალური კომპეტენციის ზღვრის გადალახვის შემთხვევაში.

რაც შეეხება ვაუჩერის ოდენობას, იგი განსაზღვრულია საფეხურების და პროგრამების მიხედვით, და არის 400–დან 2 250 ლარამდე. ვაუჩერის გადარიცხვა მოხდება კვარტალურად. თუ პროფესიული სასწავლებლის სტუდენტი, რომელიც სარგებლობს

⁴¹ საქართველოს მთავრობის დადგენილება N96, 15.03.2012.

⁴² საქართველოს მთავრობის დადგენილება N244, 19.09.2013.

ვაუჩერით, ერთი დაწესებულებიდან მეორეში გადავა სასწავლებლად,⁴³ მაშინ მიმდებ დაწესებულებას მიეცემა ვაუჩერული დაფინანსებით გათვალისწინებული თანხა, მოზილობის განხორციელების მომდევნო კვარტლიდან.

იმ შემთხვევაში, თუ პროფესიული სასწავლებლის სტუდენტს შეუჩერდება სტატუსი, მომდევნო კვარტლიდან სტუდენტის ვაუჩერის მიმღებ დაწესებულებასაც შეუჩერდება სწავლის საფასურის გადარიცხვა, სტუდენტის სტატუსის აღდგენამდე (არაუმეტეს 2 წლის მანძილზე).

ასევე აღსანიშნავია, რომ ახალი დადგენილებით არ იცვლება პროგრამული და ვაუჩერული დაფინანსების მიღებაზე უფლებამოსილი დაწესებულებები, სადაც კვლავ არ შედის ის დაწესებულებები, რომლებიც არ არიან დაფუძნებულნი სახელმწიფოს თანამონაწილეობით.

გრანტით სარგებლობის წესი

გრანტის მინიჭება ხდება ერთიანი ეროვნული გამოცდების (მხოლოდ უნარები) შედეგების საფუძველზე, რომლის დროსაც მხედველობაში მიიღება მხოლოდ უმაღლეს პროფესიულ პროგრამაზე ჩასარიცხ კანდიდატთა შედეგები (და არა მთლიანი ეროვნული გამოცდების შედეგები). გრანტის მაქსიმალური ლიმიტი არის 2250 ლარი. გრანტის ვერ მიღების შემთხვევაში სტუდენტმა თავად უნდა დაიფინანსოს სწავლა (გარდა სოციალურად დაუცველებისა), რადგანაც IV-V საფეხურის პროგრამების დაფინანსება ხორციელდება მხოლოდ გრანტის ფორმით, ვაუჩერი კი, როგორც აღინიშნა, მხოლოდ I-III საფეხურების დასაფინანსებლადაა მიმართული.

განსხვავებით ვაუჩერებისგან, სხვა სასწავლებელში გადასვლის შემთხვევაში სტუდენტს გრანტის დარჩენილი ნაწილის სხვა საგანმანათლებლო დაწესებულებაში გამოყენების შესაძლებლობა აქვს.

5.1 დაფინანსების არაოპტიმალური გადანაწილება სასწავლებლებზე

საერთაშორისო პრაქტიკის ანალიზი აჩვენებს, რომ საგანმანათლებლო დაწესებულებები ერთ სტუდენტთან მიმართებაში არ უნდა იღებდნენ მნიშვნელოვნად განსხვავებული ოდენობის დაფინანსებას, თუ ისინი მსგავსი ტიპის მომსახურებას ახორციელებენ. მაგალითისთვის, ანალოგიურ გარემოებაში შვედეთის უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებათა დაფინანსების საკითხის შესწავლისას დადგინდა, რომ სასწავლებლები ერთსა და იმავე პროფესიასთან დაკავშირებული პროგრამის განხორციელებისათვის

⁴³ საქართველოს მთავრობის დადგენილება N244, 19.09.2013, მუხლი 5.

იღებენ სხვადასხვა ოდენობის თანხებს ერთ სტუდენტთან მიმართებაში, რაც შვედ აუდიტორთა მიერ დაფინანსების სისტემის ნაკლოვანებად შეფასდა.⁴⁴

სასწავლებელთა მიერ მიღებული დაფინანსების 2010-2012 წლების ანალიზმა აჩვენა, რომ იგივე პრობლემა არის საქართველოშიც, რადგან სასწავლებლები, რომლებიც ახორციელებენ მსგავსი ტიპისა და რაოდენობის პროგრამებს, იღებენ მნიშვნელოვნად განსხვავებულ თანხებს ერთ სტუდენტთან მიმართებაში.⁴⁵ ქვემოთ მოცემული გრაფიკი 5.1.1 ასახავს, თუ რა ოდენობის თანხებს იღებდნენ სასწავლებლები სახელმწიფო ბიუჯეტიდან ერთ სტუდენტთან მიმართებაში (იხ. გრაფიკი 5.1.1).

გრაფიკი 5.1.1-დან ჩანს, რომ ერთ სტუდენტთან მიმართებაში გაცემული დაფინანსება სასწავლებლების მიხედვით საგრძნობლად განსხვავდებოდა 2010-2011 წლებში. მაგალითად, 2011 წელს პროფესიულ კოლეჯ „ოპიზარში“ სწავლობდა 166 სტუდენტი და დაფინანსების სახით (პროგრამული დაფინანსების გამოკლებით) მიიღო 328,513 ლარი. შესაბამისად, სახელმწიფო ერთი სტუდენტის მომზადებაზე 1,979 ლარს⁴⁶ ხარჯავდა აღნიშნულ სასწავლებელში, „იკაროსში“ – 1,525 ლარს, გორის სამუსიკო კოლეჯში, რომელიც კულტურის სამინისტროს მმართველობის სფეროში შედის და ახორციელებდა არაპრიორიტეტულ პროგრამებს, 14,286 ლარს.⁴⁷ აღნიშნული სასწავლებლებიდან განსხვავებით, პროფესიული კოლეჯები „განთიადი“, „ლაკადა“, „მოცლესი“, საშუალოდ იღებდნენ მხოლოდ 500-600 ლარს.⁴⁸

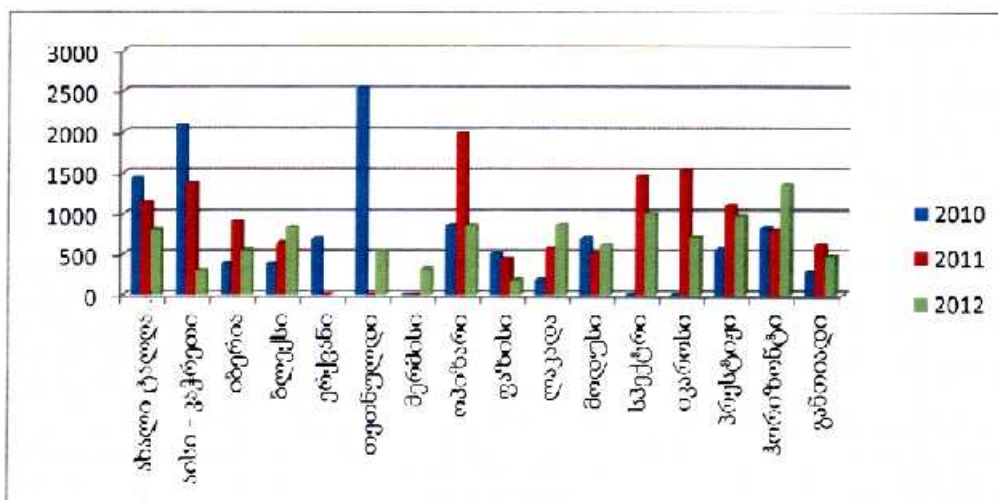
⁴⁴ სტატისტიკის შემსწავლელ სტუდენტებზე გაცემული დაფინანსების ანალიტიკა წარმოდგენილია და განხილულია შვედეთის ეროვნული აუდიტორული სამსახურის ეფექტიანობის აუდიტის ანგარიშში: კურსების კლასიფიცირება უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებაში.

⁴⁵ ერთ სტუდენტთან მიმართებაში გაცემული დაფინანსების გამოთვლისას მხედველობაში იქნა მიღებული გაუქმრებითა და ადმინისტრაციული ხარჯისათვის ბიუჯეტიდან დამატებით მიღებული დაფინანსებები (შესაბამისად, არ იქნა გათვალისწინებული მიზნობრივი პროგრამის ფარგლებში გაცემული დაფინანსებები, აქტივების უსასყიდლოდ გადაცემა და ა.შ.); აღნიშნული დაფინანსებების საფუძველზე მიღებული თანხისა და წლის განმავლობაში მოსწავლე სტუდენტთა რაოდენობის შეფარდებით კი განისაზღვრა ერთ სტუდენტზე გაცემული დაფინანსების ოდენობა.

⁴⁶ 1,979 ლარი = 328,513 / 166 (კოლეჯ „ოპიზარის“ დაფინანსებისა და სტუდენტების რაოდენობის შეფარდება).

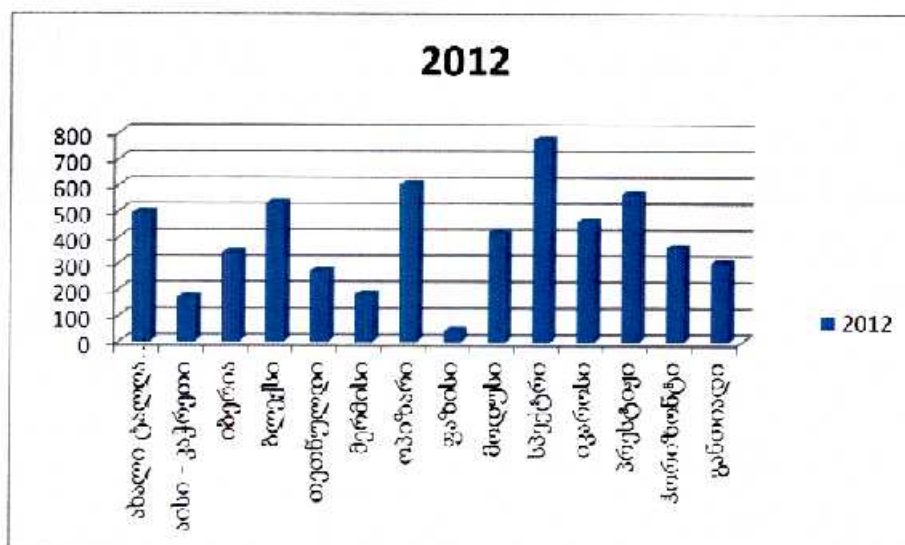
⁴⁷ გორის სამუსიკო კოლეჯი გრაფიკში არ არის მოცემული, რადგანაც: 1) არ შედის განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს მმართველობის სფეროში; 2) თანხა იმდენად განსხვავდებოდა სხვა სასწავლებლებისგან, რომ დისბალანსის (სურათის) თვალსაჩინოდ დანახვა შეუძლებელია.

⁴⁸ აღნიშნულ ანალიტიკაში არ იქნა გათვალისწინებული სსიპ განათლების მართვის საინფორმაციო სისტემა, რადგანაც აღნიშნული დაწესებულება სტუდენტთა გადამზადების გარდა ახორციელებს სასწავლებელთა საინფორმაციო მომსახურებას; შესაბამისად, შრომის ანაზღაურებაზე გახარჯული თანხების სხვა სასწავლებელთა მიერ გახარჯულ თანხებთან შედარება არ იქნებოდა მართებული.

გრაფიკი 5.1.1 ერთ სტუდენტთან მიმართებაში გაცემული დაფინანსება

გრაფიკი 5.1.1-დან ჩანს, რომ პრობლემა აქტუალურია 2012 წელსაც, რაც ადასტურებს, რომ დაფინანსებასთან დაკავშირებული ნაკლოვანებები ვერ აღმოფხვრა ვაუჩერული სისტემის შემოღებით (საშინისტროს განმარტებით, ეს განაპირობა იმანაც, რომ ვაუჩერული სისტემა 2012 წლის აპრილიდან ამოქმედდა, პირველი კვარტლისათვის კი მათი დამატებითი მიყვანა დაფინანსება). მაგალითისათვის, პროფესიულ კოლეჯ „მერმისში“ 2012 წელს სწავლობდა 2404 სტუდენტი. ერთ სტუდენტზე სასწავლებელი იღებდა 358 ლარს, მაშინ როდესაც გორის სამუსიკო კოლეჯი იღებდა 11 053 ლარს, „ჰორიზონტი“ – 1352 ლარს, „სპექტრი“ – 1006 ლარს.

გრაფიკი 5.1.2 მშრომის ანაზღაურებაზე გაწეული ხარჯები ერთ სტუდენტთან მიმართებაში (2012წ.)

სასწავლებლებზე არაოპტიმალურად გაცემულმა დაფინანსებამ გამოიწვია ის, რომ სასწავლებლები გასწევდნენ საგრძნობლად განსხვავებულ თანხებს ადმინისტრაციულ ხარჯებზე, კერძოდ, თანამშრომელთა შრომის ანაზღაურებაზე. მაგალითად, გორის სამუსიკო კოლეჯი (რომელიც კულტურის სამინისტროს მმართველობის სფეროში შედის და, შესაბამისად მისგან იღებდა დაფინანსებას) ერთი სტუდენტის სწავლისათვის თანამშრომელთა შრომის ანაზღაურებაზე ხარჯავდა წელიწადში 9,322 ლარს; გაცილებით უფრო ნაკლებს, „სპექტრი“ და „ოპიზარი“ (შესაბამისად, 773 და 602 ლარი). მათგან განსხვავებით, „აისი“ – 173 ლარს, „ფაზისი“ კი მხოლოდ 41 ლარს (იხ. გრაფიკი 5.1.2). აღნიშნული ძირითადად გამოწვეულია იმით, რომ სხვადასხვა სასწავლებლებს განსხვავებული ტარიფები აქვთ დაწესებული მასწავლებელთა შრომის ანაზღაურებისათვის.

მსგავსი არაოპტიმალური გადაწყვეტილების გამო სასწავლებლებს არ ეძლევათ განვითარებისა და სტუდენტობის შესაბამისი ხარისხის სწავლების შეთავაზების თანაბარი შესაძლებლობა.

5.2 ვაუჩერული დაფინანსების არსებული სისტემის ნაკლოვანებები

5.2.1 არაოპტიმალურად განსაზღვრული ვაუჩერის ოდენობა

ვაუჩერის ოდენობის განსაზღვრის საფუძველი

არსებული დაფინანსების სისტემით (რომელიც რეგულირდება მთავრობის დადგენილებით), ვაუჩერის ოდენობა 700 ლარია, ხოლო გარკვეული კატეგორიის პირებისათვის (მაგალითად, სოციალურად დაუცველები) განკუთვნილია 1000 ლარის ოდენობის ვაუჩერი. ვაუჩერის ოდენობის დაანგარიშებისას გასათვალისწინებელია რიგი გარემოებები, რათა იგი იყოს ადეკვატური/ოპტიმალური ოდენობის და შეესაბამებოდეს სასწავლებლის რეალურ საჭიროებებს. სამინისტროს 2011 წლის აპრილისათვის მიღებული ჰქონდა ინფორმაცია სასწავლებლებიდან იმის თაობაზე, თუ რა ოდენობის თანხა იყო საჭირო ერთი სტუდენტის სწავლებისათვის ამა თუ იმ კონკრეტულ პროგრამაზე.⁴⁹ აღნიშნული ინფორმაცია მიუთითებს, რომ ცალკეული პროგრამისათვის აუცილებელი თანხები მნიშვნელოვნად განსხვავდებოდა ერთმანეთისაგან. სამინისტროს მხრიდან სასწავლებლებიდან აღნიშნული ინფორმაციის მოგროვებისა და შესაბამისი ანალიზის განხორციელების მიზანი გახლდათ ის, რომ განსაზღვრულიყო სახელმწიფოსა და სტუდენტის მიერ გადასახდელი წილები სწავლის მთლიანი საფასურიდან, რამდენადაც 2011 წელს სწავლის საფასურის 20%-ს სტუდენტი იხდიდა, 80%-ს კი სახელმწიფო. თუმცა სამინისტრომ არ ჩათვალა მიზანშეწონილად აღნიშნული

⁴⁹ აღნიშნული ინფორმაციის მიღების შემდეგ, განათლებისა და მეცნიერების მინისტრმა 2012 წლის განმავლობაში 3-ჯერ (საგაზაფხულო, საზაფხულო და საშემოდგომო მიღებებზე) შესაბამისი ბრძანებებით (N287, N638, N985) ოფიციალურად დაადგინა ამა თუ იმ პროფესიის სწავლის საფასურების ზღვრული ოდენობები კონკრეტულ სასწავლებელთან მიმართებაში.

ინფორმაციის საფუძველზე დაეწესებინა განსხვავებული ოდენობის ვაუჩერები სხვადასხვა პროფესიაზე და შეიმუშავა მონოვაუჩერის პრინციპი, რომლის ოდენობა ფიქსირებული იყო პროგრამის ტიპისა თუ შინაარსის მიუხედავად. ასევე, ვაუჩერის ოდენობის განსაზღვრის პროცესში არ ყოფილა უზრუნველყოფილი პოტენციური დამსაქმებლების, პროფესიული განათლების მართვაზე პასუხისმგებელი საჯარო სამართლის იურიდიული პირებისა და სხვა დაინტერესებულ მხარეთა ჩართულობა. აღნიშნული პროცესი წარიმართა დამოუკიდებლად სამინისტროს აპარატის მიერ.

ვაუჩერის ფიქსირებული ხასიათი

დაფინანსების სისტემის კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი ნაკლოვანება გახლდათ ვაუჩერის ფიქსირებული ხასიათი, რაც გულისხმობს იმას, რომ სტუდენტები 700 ან 1000 ლარიან ვაუჩერს იღებდნენ განურჩევლად პროგრამის ხანგრძლივობის, ტიპისა და ხასიათისა. სტუდენტის სწავლის დასაფინანსებლად განსხვავებული თანხებია საჭირო, პროგრამის ხანგრძლივობისა და შინაარსიდან გამომდინარე. ყოველი კონკრეტული პროფესიის შესწავლას სჭირდება განსხვავებული ინფრასტრუქტურული გარემო, ტექნიკური აღჭურვილობა, სწავლების პერიოდი და ა.შ. შესაბამისად, ყოველი კონკრეტული პროგრამის განხორციელებასთან დაკავშირებული ხარჯი განსხვავებულია იმ რესურსებიდან გამომდინარე, რაც ამ პროგრამის სწავლებას ესაჭიროება. ამას ადასტურებს სასწავლებლების მიერ განხორციელებული დაანგარიშებები, რითაც სამინისტრო ინფორმირებულია პროგრამების საფასურის შესახებ. მაგალითისათვის, შეიძლება განვიხილოთ კოლეჯ „ერქანის“ გაანგარიშება (ცხრილი 5.2.1.1), სადაც ჩანს, რომ განსხვავებული პროგრამებისათვის იდენტური ოდენობის დაფინანსების გაცემა მიზანშეუწონელია.

სამინისტროს აღნიშნული გარემოებები არ გაუთვალისწინებია. შედეგად, არსებული სისტემით სტუდენტი იღებს ფიქსირებულ 1000 ან 700 ლარიან ვაუჩერს განურჩევლად იმისა, სწავლობს იგი, მაგალითად, 3 თვიან პროგრამაზე თუ 2 წლიანზე, შეისწავლის ინფორმაციულ ტექნოლოგიებს თუ ტურიზმს.

კოლეჯი „ერეკანი“	
პროექტია/პროგრამა	პროგრამის საფასური
მედიკინა	388.7
ტრაქტორისტ-მემანქანე	530.6
ვეტერინარული მომსახურების სპეციალისტი	380.7
მეფუტკრე	201.1
მევენახე	197.8
მემინანქრე	257.7

ცხრილი 5.2.1.1 - პროგრამების საფასური

ზემოთ განხილული მიზეზით, სასწავლებლები სახელმწიფოსაგან არ იღებდნენ იმ ოდენობის თანხებს, რაც მათ რეალურად ესაჭიროებოდათ სტუდენტთა სწავლის დასაფინანსებლად. აუდიტის ჯგუფმა თვალსაჩინოებისათვის შედარებითი ანალიზით განსაზღვრა სასწავლებლის რეალური და საჭირო დაფინანსების მოცულობა. საილუსტრაციოდ მოყვანილია პროფესიული სასწავლებლის „აისის“ მაგალითი (ცხრილი 5.2.1.2):

როგორც ცხრილი 5.2.1.2-დან ჩანს, პროფესიულმა სასწავლებელმა „აისმა“ 2012 წელს გაუჩერული დაფინანსების საფუძველზე მიიღო 36,384 ლარი⁵⁰ მეტი, ვიდრე მას რეალურად ესაჭიროებოდა, რაც შეადგენს გაუჩერების საფუძველზე მიღებული თანხის დაახლოებით 18%-ს. ზედმეტად მიღებული თანხები ძირითადად ხმარდება ადმინისტრაციულ ხარჯებს, რისთვისაც სამინისტროს ცალკე ჰქონდა გამოყოფილი დაფინანსება პროფესიული სასწავლებლებისათვის. შედეგად, გაუჩერის საფუძველზე ზედმეტად გაცემული თანხებით ხელოვნურად იზრდება სასწავლებელთა ადმინისტრაციული დანახარჯი. თუმცა, აღსანიშნავია ისიც, რომ რიგ შემთხვევებში სასწავლებლები იღებდნენ იმაზე ნაკლებს ვიდრე ესაჭიროებოდათ.

⁵⁰ 36,384 ლარი – 199,000 – 162,616, (ჩარიცხული თანხის და დაფინანსების საჭირო ოდენობის სხვაობა)

სპეციალობა	საფასური (2011 წ. მიხედვით)	ჩარიცხულთა რაოდენობა	დაფინანსების საჭირო ოდენობა ⁵¹	ჩარიცხული თანხა
ვეტერინარული მომსახურების სპეციალისტი	677.0	24	16248	22800
შპარეული (I, II საფეხური)	893.7	22	19662	21400
გიდი	1,154.0	13	15002	12700
სასტუმრო საქმის მწარმოებელი	610.3	19	11595	18400
დურგალი	904.0	17	15368	14000
ელექტრიკოსი	730.7	14	10230	13400
კომპიუტერული ქსელებისა და სისტემების ტექნიკოსი	682.1	25	17052	23200
მებათქაშე	597.9	15	8969	13800
მეფილე-მომპირკეთებელი	673.1	17	11443	15800
ბრავის შემკეთებელი	730.9	37	27045	32500
ტრაქტორისტ-მემანქანე	714.4	14	10002	11000
სულ			162616	199000

ცხრილი 5.2.1.2 - ჩარიცხული თანხების შეუსაბამობა არსებულ საჭიროებებთან (კოლეჯი „აისი“, 2012წ.)

⁵¹ 16,248 ლარი = 677 x 24, სადაც 677 არის სწავლების საფასური, რომელიც არის სწავლებისათვის საჭირო დაფინანსების პროპორციული. შესაბამისად, თუ ერთი ვეტერინარული მომსახურების სპეციალისტის მომზადებას სჭირდება 677 ლარი, 24-ს დასჭირდება 16,248 ლარი. რეალურად კი, სამინისტრომ 24 ვეტერინარის მომზადებისათვის სასწავლებელს ჩაურიცხა 22,800 ლარი. 22,800 ლარსა და 16,248 ლარს შორის სხვაობა წარმოადგენს ზედმეტად გაწეულ დაფინანსებას

5.2.2 ვაუჩერული დაფინანსების არარაციონალური წესის შედეგად გაწეული არაეფექტიანი ხარჯი

ვაუჩერული დაფინანსების მთავარი პრინციპი და მიზანი არის პროფესიული სასწავლებლების სამართლიანად და ადეკვატურად დაფინანსება იმ ოდენობით, რაც მათ რეალურად ესაჭიროებათ, როგორც ზემოთ აღნიშნა, ამ მიზნის მიღწევის ერთ-ერთი ხელშემშლელი ფაქტორი ვაუჩერის ოდენობის ფიქსირებული ხასიათია. აღნიშნულის გარდა, სასწავლებლების სწორად და ოპტიმალურად დაფინანსებას ხელს უშლის ვაუჩერით სარგებლობის გაუმართავი წესი.

აღნიშნულში იგულისხმება ის, რომ 2013 წლის სექტემბრამდე, თანხების ჩარიცხვა რიგ შემთხვევაში ხდებოდა ეროვნულად, მას შემდეგ რაც სტუდენტი მიღებულ იქნებოდა პროგრამაზე სასწავლებლის მიერ; ზოგჯერ კი - ორ ტრანშად (500-500 ლარი). თუმცა, ამ უკანასკნელ შემთხვევაში არ მოწმდებოდა აქტიურ სტუდენტთა ბაზა, რათა დადგენილიყო, ნამდვილად აგრძელებდა თუ არა სტუდენტი სწავლას შესაბამის პროგრამაზე.

შესაბამისად, სასწავლებელს შეიძლება მიეღო 1000 ლარი ერთი სტუდენტის სწავლისათვის, თუმცა სტუდენტის გარიცხვის შემთხვევაში მას თანხა მაინც რჩებოდა. გარიცხულ ან ნებაყოფლობით სწავლამწყვეტილ სტუდენტთა შესახებ მიღებული ინფორმაციიდან ირკვევა, რომ სასწავლებლებმა საკმაოდ დიდი ოდენობის თანხები გახარჯეს იმ პერიოდში, როდესაც სტუდენტი სასწავლებელში აღარ ირიცხებოდა. შესაბამისად, სასწავლებელთა მიერ გახარჯული თანხა არ ასახავს მათ მიერ სტუდენტისათვის გაწეული მომსახურების (სწავლების) ხანგრძლივობას. ცხრილი 5.2.2.1 ასახავს, თუ რა ოდენობის თანხები გახარჯეს სასწავლებლებმა იმ პერიოდში, როდესაც ის სტუდენტები, რომლებმაც ვაუჩერული დაფინანსება მოიპოვეს, სასწავლებლებში აღარ ირიცხებოდნენ და, ასევე, თუ მთლიანობაში რა ოდენობის თანხა გაიხარჯა იმ სტუდენტებზე, რომლებმაც სწავლის დასრულება და შესაბამისი პროფესიის დაუფლება ვერ შეძლეს.

როგორც ცხრილიდან ჩანს, მხოლოდ 2012-2013 წლების განმავლობაში, ანუ მას შემდეგ, რაც ვაუჩერული დაფინანსების სისტემა იქნა შემოღებული, პროფესიულმა სასწავლებლებმა 866,515 ლარი გახარჯეს იმ პერიოდში, როდესაც სტუდენტი სასწავლებელში არ ირიცხებოდა. მოლიანობაში, იმ სტუდენტებზე გახარჯულმა თანხებმა, რომლებმაც მიიღეს ვაუჩერული დაფინანსება, მაგრამ გარიცხვისა თუ სხვა მიზეზით სწავლის შეწყვეტის გამო პროგრამის დასრულება და, შესაბამისად, პროფესიის დაუფლება ვერ შეძლეს, შეადგინა თითქმის 2 მილიონი ლარი. აღნიშნული საკითხი განსაკუთრებით პრობლემატური იყო 2012 წელს, აღნიშნულ პერიოდში სასწავლებლებმა ვაუჩერის საფუძველზე მიღებული მთლიანი თანხის (5,581,300) თითქმის 14%, (775,454 ლარი) გახარჯეს სტუდენტთა მიერ სწავლის შეწყვეტის შემდგომ პერიოდში. იმ სტუდენტებზე გახარჯულმა თანხებმა კი, რომლებმაც პროფესიული საგანმანათლებლო

პროგრამის დასრულება ვერ შეძლეს, შეადგინა 1,406,101 ლარი, რაც 2012 წელს ვაუჩერებზე მთლიანად გახარჯული თანხის 25% ს შეადგენს.

N	სასწავლებლები	გარიცხვის შემდგომ გახარჯული თანხები	მთლიანად გახარჯული თანხა
1	„ახალი ტალღა“ (ქობულეთი)	53,825	95,200
2	„აიხი“ – (კაჭრეთი)	29,243	72,550
3	გან. მარ. საინფ. სისტ	105,550	225,400
4	„ბლეჩი“	50,383	89,200
5	„თეთნულდი“	13,200	161,500
6	„ბერძისი“	54,996	124,400
7	„ოპიზარი“	76,189	48,256
8	„ფაზისი“	35,069	84,300
9	„ლაკადა“	23,233	110,600
10	„მოდუსი“	11,190	124,000
11	„სპექტრი“	182,280	280,000
12	„იკაროსი“	138,792	296,452
13	„პრესტიჟი“	35,338	121,643
14	„პორიფორტი“	44,712	86,000
15	„განთიადი“	12,515	50,550
	სულ	866,516	1,970,051

ცხრილი 5.2.2.1⁵² - დაფინანსების ანალიზი (2012-2013წწ.)

ამგვარად, 2012-2013 წლებში სწავლა შეწყვეტილ სტუდენტებზე გახარჯული მთლიანი თანხა (1,970,051 ლარი) უნდა ჩაითვალოს არაეფექტიანად, რადგანაც ვერ იქნა მიღწეული დასასული მიზანი/შედეგი, რაც სტუდენტისათვის კვალიფიკაციის მიწოდებას

⁵² თანხების დაანგარიშებისას გათვალისწინებულია პროგრამის ხანგრძლივობა, სტუდენტის სწავლის პერიოდი და სასწავლებელში ჩარიცხული თანხა. მაგალითად, თუ პროგრამის ხანგრძლივობა არის 8 თვე, ხოლო სტუდენტი სასწავლებლიდან გარიცხა 3 თვის შემდეგ, 5 თვის თანხა უნდა ჩაითვალოს არამიზნობრივ ხარჯად: $1000 - (1000/8 \times 3) = 625$ ლარი.

გულისხმობს, სწავლის შეწყვეტის შემდგომ პერიოდში გახარჯული თანხები კი (მთლიანობაში 866,515 ლარი) - არამიზნობრივად, რადგანაც არსებული კანონმდებლობის თანახმად, ვაუჩერი განკუთვნილია კონკრეტული სტუდენტის სწავლის დასაფინანსებლად;⁵³ შესაბამისად, როდესაც სტუდენტი სწავლას წყვეტს და მის კუთვნილ ვაუჩერს სასწავლებელი ბოლომდე ხარჯავს, ნიშნავს, რომ იგი არ ხმარდება მიზანს - იმ კონკრეტული სტუდენტის სწავლის დაფინანსებას, რომლისთვისაც იყო განკუთვნილი აღნიშნული ვაუჩერი.

სასწავლებელთა და სამინისტროს განმარტებით აღნიშნული თანხები ხმარდებოდა ადმინისტრაციულ ხარჯებსა და პროფესიული კოლეჯების განვითარებას. სამინისტრომ, ასევე, განმარტა, რომ ზოგიერთი სასწავლებლისათვის გაცემული დაფინანსება არ იყო საკმარისი მათთვის აღვილებელი ხარჯების დასაფარად, რაც გულისხმობს იმას, რომ სტუდენტთა მხრიდან სწავლის შეწყვეტის ფაქტების ნაკლებობის შემთხვევაში, სასწავლებლების ფუნქციონირებისა და სტუდენტთათვის მომსახურების გაწევის საკითხი უჭვეტვემ დადგებოდა.

აუდიტის ჯგუფმა ვერ დაადგინა, საკმარისი იყო თუ არა სასწავლებელთათვის თავდაპირველად გაცემული დაფინანსება და სჭირდებოდათ თუ არა კოლეჯებს სტუდენტთა მხრიდან სწავლის შეწყვეტის შედეგად გამოთავისუფლებული ფინანსური რესურსები. თუმცა, აუდიტით გამოვლინდა ერთ-ერთი სასწავლებლის (სსიპ ახალი ტალღა) მხრიდან შესყიდვების შესრულების დროს სარისკო გარემოებები, კერძოდ, ელექტრონული პორტალი აფიქსირებს, რომ ხელშეკრულებები ფორმდება ისე, რომ არც შემსყიდველის ტექნიკურ დოკუმენტაციას და არც პრეტენდენტთა სატენდერო წინადადებას ნახვა არა აქვს. აღნიშნული გულისხმობს, რომ შემსყიდველი ხელშეკრულებას აფორმებს პრეტენდენტის წინადადების ნახვის გარეშე, პრეტენდენტი კი - შემსყიდველის ტექნიკური დოკუმენტაციის ნახვის გარეშე (სულ 10-ზე მეტი ასეთი შემთხვევა დაფიქსირდა აღნიშნული სასწავლებლის მიერ განხორციელებულ შესყიდვებში). ასევე, გამოვლინდა სხვა ფაქტები, რომლებიც შემსყიდველისა და მიწოდებლების ურთიერთკავშირზე მიგვანიშნებენ (საერთო საცხოვრებელი და იურიდიული მისამართი, ტელეფონის ნომერი).⁵⁴

მოცემული ანალიზი ცხადყოფს, რომ ვაუჩერების მართვისა და გამოყენების არაეფექტიანმა სისტემამ გამოიწვია ვაუჩერებისათვის გათვალისწინებული თანხების პროფესიულ სასწავლებლებს შორის არასწორი გადანაწილება და მათი არარაციონალურად გახარჯვა.

ვაუჩერული დაფინანსების სისტემა ფუნქციონირებს საჯარო სკოლებში საშუალო განათლების დასაფინანსებლად. შესაბამისად ვაუჩერიზაციის პოლიტიკა და მისი მართვა სამინისტროსათვის სიახლეს არ წარმოადგენს, სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის

⁵³ საქართველოს კანონი პროფესიული განათლების შესახებ, 2007, მუსლი 4, ქვეპუნქტი „ზ“.

⁵⁴ აღნიშნული ანალიზი ეფუძნება სახელმწიფო კორკურენციისა და შესყიდვების სააგენტოს მიერ მოწოდებულ ანგარიშს.

აუდიტის ანგარიშის⁵⁵ მიხედვით, საჯარო სკოლების ვაუჩერის სისტემაში უფრო მეტი კონტროლის სისტემა და მოქნილობა (შესაძარბლად ვიყენებთ ისეთ ასპექტებს, რომლებიც რელევანტურია პროფესიული განათლების დაფინანსების სისტემისთვისაც, კერძოდ, ბაზების რეგულარული გადამსწმება, ვაუჩერული თანხების ეტაპობრივად ჩარიცხვა და სხვ.), ვიდრე პროფესიული განათლების შემასხვევაში, რაც სამინისტროს სტრუქტურული ერთეულებს შორის არასაკმარის კოორდინაციაზე მიუთითებს.

5.3 ინფრასტრუქტურულ განვითარებაზე გაწეული დაფინანსების არაპროდუქტიულობა

საქართველოში პროფესიული განათლების რეფორმა დაიწყო 2004 წლიდან და დღემდე გრძელდება. შესაბამისად, სამინისტრო პერიოდულად აახლებს გრძელვადიან სტრატეგიულ გეგმას, სადაც პროფესიული განათლების სისტემის განვითარებას მნიშვნელოვანი ადგილი ეთმობა. სტრატეგიის თანახმად, მთავრობის ერთ-ერთ პრიორიტეტს წარმოადგენს საქართველოს ყველა რეგიონში თანამედროვე სტანდარტების შესაბამისი მინიმუმ ერთი კოლეჯის არსებობა, რომელიც უზრუნველყოფილი იქნება სასწავლო სახელოსნოებით, საერთო საცხოვრებლით, და მატერიალურ-ტექნიკური ბაზით.⁵⁶ 2015 წლისთვის ამავე სტრატეგიული გეგმით გათვალისწინებულია ყველა საჯარო პროფესიული კოლეჯის სრული რეაბილიტაცია და აღჭურვა თანამედროვე სტანდარტების შესაბამისად.

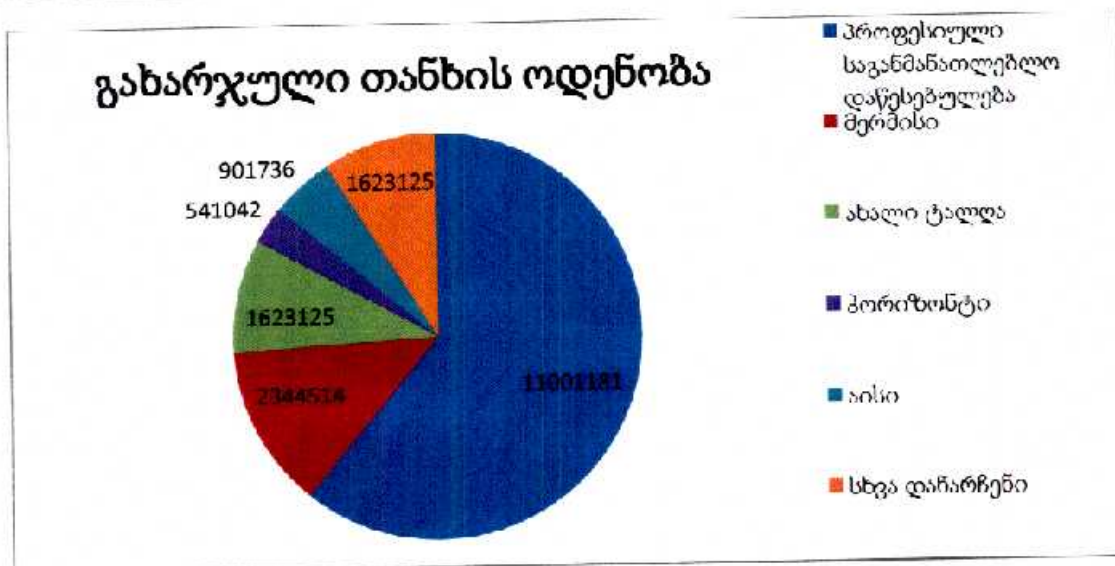
სასწავლო დაწესებულებებში ინფრასტრუქტურის განვითარებაზე, სამინისტროს აპარატის გარდა, პასუხისმგებელია სააგენტო, რომელიც შედის სამინისტროს მმართველობის სფეროში და მის ერთ-ერთ მთავარ მიზანს წარმოადგენს „სამინისტროს სისტემაში შემავალი საგანმანათლებლო და საბეჭდო დაწესებულებების რეაბილიტაცია, მშენებლობა, საპროექტო-სახარჯთაღრიცხვო დოკუმენტაციის მომზადება, ინვენტარიზაცია და ტექნიკით მომარაგება/აღჭურვა“.⁵⁷

2008-2012 წლებში განათლების სამინისტროსა და სააგენტოს მიერ სულ გახორციელდა 39 პროფესიული კოლეჯის რეაბილიტაცია და გაიხარჯა 18,034,723 ლარი. აქედან, პროცენტულად ყველაზე მეტი თანხა გახარჯულია შემდეგ პროფესიულ სასწავლებლებზე:

⁵⁵ სახელმწიფო აუდიტის სამსახური, საქართველოს ზოგად-საგანმანათლებლო სკოლების შესაბამისობის აუდიტი, 01.01.2009 – 01.01.2011.

⁵⁶ საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს 2011-2015 წლების სტრატეგიული გეგმა, პროფესიული განათლების სისტემის განვითარება, გვ. 114.

⁵⁷ საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების მინისტრის ბრძანება სსიპ საგანმანათლებლო და სამეცნიერო ინფრასტრუქტურის განვითარების სააგენტოს რეორგანიზაციისა და მისი დებულების დამტკიცების შესახებ, N225/ნ, 30.12.2011;

დიაგრამა 5.3.1 გახარჯული თანხის ოდენობა

სამინისტროსა და სააგენტოს არა აქვს შემუშავებული კრიტერიუმი, რომლის მიხედვითაც უნდა მოხდეს დაფინანსება სასწავლებელთა ინფრასტრუქტურული განვითარებისათვის. სამოქმედო გეგმაში წინასწარ არ არის განსაზღვრული, თუ რომელ სასწავლებელს ესაჭიროება რეაბილიტაცია-აღჭურვა ან/და რომელ რეგიონში არის მიზანშეწონილი ახალი სასწავლებლის მშენებლობა. პროფესიულ საგანმანათლებლო დაწესებულებათა მშენებლობის, რეაბილიტაციისა და ტექნიკური აღჭურვის თაობაზე ინიცირება და კრიტერიუმების განსაზღვრა ხდება პროფესიული სასწავლებლის ან სამინისტროს მიერ ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში მიმართებაში. შემდგომში სააგენტო განიხილავს მოწოდებულ ინფორმაციას და გადასცემს სამინისტროს განსახილველად. სამინისტროში განხილვის შემდეგ აისახება სამოქმედო გეგმაში და მტკიცდება მინისტრის ბრძანებით.

გამომდინარე იქიდან, რომ არ ხორციელდება კერძო და საჯარო სრულფასოვანი მონიტორინგი სტუდენტების ჩარიცხვასა და დასაქმებაზე, გაუთვალისწინებელი რჩება რიგი საკითხები, როგორებიცაა, მაგალითად, თუ რომელ რეგიონს ესაჭიროება მეტი განვითარება ბაზრის მოთხოვნიდან გამომდინარე, როგორია მოთხოვნა რეგიონებისა და პროფესიის მიხედვით და ა.შ., რაც მნიშვნელოვანი ინდიკატორი იქნებოდა კოლეჯების მიღწევებისა და არსებული მდგომარეობის შესაფასებლად და მასზე დაყრდნობით, მომავალი საჭიროებების განსაზღვრად.

შედეგად, პროფესიული სასწავლებლების გონივრულად და პროდუქტიულად დაფინანსება უზრუნველყოფილი არ არის, რის გამოც ფინანსდებიან ის სასწავლებლები, სადაც სტუდენტთა მოთხოვნა და დასაქმების კოეფიციენტი ნაკლებია სხვა მსგავსი სასწავლებლებთან შედარებით; ხოლო, ის სასწავლებლები რომლებიც მაჩვენებლებით უტოლდებიან ან უსწრებენ რეაბილიტირებულ კოლეჯებს ჯერ-ჯერობით რჩებიან ნაკლები ფინანსური რესურსით და განვითარების პერსპექტივით ზოგიერთი ასეთი სასწავლებელი ბოლო 4-5 ათწლეულის მანძილზე საერთოდ არ გარემონტებულა.

მაგალითად, პროფესიული კოლეჯი „ბლექ სი“ (Black Sea) დაარსდა 1974 წელს და მას შემდეგ არ მომხდარა მისი რეაბილიტაცია (მისი რეაბილიტაცია 2014 წლის გეგმაშია გათვალისწინებული). ასევე, არ არის რეაბილიტირებული პროფესიული კოლეჯი „პრესტიჟი“, (შენიშვნა 1970 წელს არის აშენებული და მას შემდეგ არ გარემონტებულა), გარდა ამისა, კოლეჯს არ გააჩნია სათანადო მატერიალურ-ტექნიკური ბაზა. შესაბამისად, სასწავლებელთაათვის თანაბარი განვითარების შესაძლებლობა არ არის უზრუნველყოფილი.

5.4 კერძო სასწავლებლების დაფინანსების სისტემის ნაკლოვანებები

არსებული კანონმდებლობა იძლევა კერძო ავტორიზებულ სასწავლებელთა აკრედიტებულ პროგრამებზე მოსწავლე სტუდენტთა დაფინანსების შესაძლებლობას, თუმცა აღნიშნული არ ხორციელდება.

ცენტრისაგან მიღებული ინფორმაციიდან ირკვევა, რომ დღესდღეობით ქვეყანაში ფუნქციონირებს მრავალი ავტორიზებული პროფესიული სასწავლებელი, რომელთაგან მხოლოდ 4 ახორციელებს აკრედიტებულ პროგრამებს (სულ კერძო სასწავლებლები ახორციელებენ 12 აკრედიტირებულ პროგრამას).

კერძო სასწავლებელთა დაფინანსების სისტემა აპრობირებულია უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებათა მიმართებაში. სტუდენტს შეუძლია მხოვედგილი სახელმწიფო გრანტით ისარგებლოს როგორც საჯარო, ისე კერძო სასწავლებელში სწავლისას. შედეგად სამინისტრო ახერხებს დაფინანსების სამართლიანად გადანაწილებას საჯარო და კერძო უმაღლეს სასწავლებლებს შორის, რაც მართებულია იქიდან გამომდინარე, რომ რიგი კერძო სასწავლებლები გარკვეულ საგანმანათლებლო პროგრამებზე საჯარო დაწესებულებებთან შედარებით ამზადებენ უფრო კვალიფიციურ და, შესაბამისად, უფრო მოთხოვნად კადრებს. ამასთანავე, გაუჩერული სისტემის ერთ-ერთი მთავარი იდეა არის არჩევანის თავისუფლება, გამოიყენოს მიღებული ვაუჩერი ისეთ საჯარო თუ კერძო სასწავლებელში, რომელიც ქვეყნის მასშტაბით დადგენილ სტანდარტებს აკმაყოფილებს - არის ავტორიზებული და ახორციელებს აკრედიტებულ პროგრამებს. შედეგად, სტუდენტი უნდა ირჩევდეს იმ სასწავლებელს, სადაც თვლის, რომ კუოვნილი ვაუჩერით ყველაზე მეტ სარგებელს მიიღებს.⁵⁸ აღნიშნული პირდაპირ კავშირშია პროფესიული განათლების სისტემის მიზანთან - სახელმწიფოს ჰყავდეს რაც შეიძლება მეტი კვალიფიციური პროფესიული კადრი, განურჩევლად იმისა, თუ სად მიიღებს განათლებას სტუდენტი.

გარდა ამისა, EQAVET-ის თანახმად, პროფესიული განათლების სისტემის ხარისხის შეფასების ერთ-ერთი ინდიკატორი არის პროფესიულ საგანმანათლებლო პროგრამებზე

⁵⁸ GfZ, დაფინანსება - პოლიტიკის კვლევა, 2010, გვ. 28.

ხელმისაწვდომობისა⁵⁹ და საგანმანათლებლო დაწესებულებათა შორის კონკურენციის გაზრდა. კერძო სასწავლებლებისადმი არსებული მიდგომა კი აღნიშნული მიზნის მიღწევის ერთ-ერთ დამაბრკოლებელ გარემოებად შეიძლება ჩაითვალოს, რადგანაც უფრო მეტი სასწავლებლისათვის დაფინანსების მიღების შესაძლებლობის მიცემით, სტუდენტთათვის არჩევანის შესაძლებლობაც გაიზრდება გამოძდინარე იქიდან, რომ ისინი არ იქნებიან შეზღუდული ვაუჩერი მხოლოდ საჯარო კოლეჯში გამოიყენონ (შესაბამისად, იზრდება ხელმისაწვდომობა). ეს პოზიტიურად აისახება კონკურენციაზე, რადგანაც სტუდენტთა მოზიდვის მიზნით სასწავლებლები უფრო მეტად იქნებიან ორიენტირებულნი ხარისხიანი მომსახურების შეთავაზებაზე.

ამასთანავე, როგორც ზემოთ აღნიშნა (იხ. 4.1. ქვეთავი), სასწავლებელთა ავტორიზაციას და სასწავლო პროგრამათა აკრედიტაციას ახორციელებს სსიპ ხარისხის მართვის ცენტრი, რომლის მიზანიც არის აღნიშნულ სასწავლებელთა და პროგრამათა შესაბამისობის უზრუნველყოფა დაწესებულ სტანდარტებთან. შესწავლამ აჩვენა, რომ რიგი ნაკლოვანებების მოუხედავად, ავტორიზაციისა და აკრედიტაციის სისტემა ძირეულ საკითხებში თავსებადია საერთაშორისო სტანდარტებთან და კოპენჰაგენის პროცესთან. შესაბამისად, თუ აღნიშნული ნაკლოვანებები სრულად აღმოიფხვრება და სისტემა დაიხვეწება, მეორე იქნება დაფინანსების გაცემის რისკი ისეთ სასწავლებლებზე, სადაც სწავლების ხარისხი საჯარო პროფესიულ კოლეჯებთან შედარებით დაბალია.

შესაბამისად, არსებული კანონმდებლობის, პრაქტიკისა და EQAVET-ის რეკომენდაციების გათვალისწინებით, გაუმართლებელია ავტორიზებულ კერძო პროფესიულ სასწავლებლებს შეეზღუდოს უფლება, დაფინანსება მიიღონ სახელმწიფოსაგან მათ მიერ აკრედიტებული პროგრამების განხორციელების შემთხვევაში. პიროვნებას, რომელსაც არა აქვს სწავლის საკუთარი სახსრებით დაფინანსების საშუალება, ეზღუდება შესაძლებლობა ისწავლოს იმ სასწავლებელში, რომლის დამთავრების შემთხვევაში მას შეიძლება უკეთესი კვალიფიკაციის მიღებისა და დასაქმების მეტი პერსპექტივა ჰქონდეს. ამასთანავე, კერძო სასწავლებელთა დაფინანსება გამოიწვევს კონკურენციის ზრდას, ისევე, როგორც ეს მოხდა უმაღლეს სასწავლებელთა მიმართებაში. თუმცა, ხაზგასასმელია, რომ აღნიშნული უნდა განხორციელდეს კონსტრუქციულად და სისტემურად მხოლოდ მას შემდეგ, რაც მოხდება ავტორიზაციისა და აკრედიტაციის პროცესების სრულყოფა, პროფესიული განათლების დაფინანსების ზრდა და სამინისტროს მხრიდან სახელმწიფო რესურსების ხარჯვის მონიტორინგის გაუმჯობესება.

⁵⁹ European Quality Assurance in Vocational Education and Training, *Indicators*; <http://www.eqavet.eu/gns/policy-context/european-quality-assurance-reference-framework/indicators.aspx#main>

5.5 დასკვნა და რეკომენდაციები

პროფესიული განათლების დაფინანსების სისტემის სხვადასხვა ასპექტის ანალიზმა აჩვენა, რომ აღნიშნული სისტემა ვერ უზრუნველყოფს ფინანსური სახსრების ოპტიმალურ და რაციონალურ გამოყენებას; სახელმწიფო თანხები სასწავლებლებს შორის ნაწილდება არაოპტიმალურად და არასამართლიანად; სასწავლებლებისათვის გამოყოფილი დაფინანსება არ შეესაბამება მათ საჭიროებებს; მნიშვნელოვანი ოდენობის თანხები იხარჯება არაუეფექტიანად/უმიზნოდ; სასწავლებელთა ინფრასტრუქტურული განვითარება მიმდინარეობს ეკონომიურობისა და პროდუქტიულობის ასპექტების გათვალისწინებლად, ეს ყოველივე განაპირობებს პროფესიული განათლების დაფინანსებისათვის გამოყოფილი სახსრების არარაციონალურ და არაოპტიმალურ ხარჯვას, რაც, თავის მხრივ, აფერხებს „პროფესიული განათლების შესახებ“ საქართველოს კანონითა და სტრატეგიით გათვალისწინებული მიზნების განხორციელებას.

რეკომენდაციები:

უნდა აღინიშნოს, რომ ზოგიერთი მიმართულებით სამინისტროს მუშაობა უკვე დაწყებული აქვს და ქვემოთ მოცემულ რეკომენდაციებში გათვალისწინებული ზოგიერთი ღონისძიება უკვე ხორციელდება.

- სამინისტრომ შეიმუშაოს მეთოდოლოგია და კრიტერიუმები (მაგალითად, სტუდენტთა კონტინგენტი, სასწავლებლის პროფილი, მასწავლებელთა რაოდენობა და ა.შ.) რომელთა საფუძველზეც მოხდება ადმინისტრაციული ხარჯისათვის გათვალისწინებული დაფინანსების ოდენობის განსაზღვრა. აღნიშნული ხელს შეუწყობს დაფინანსების სამართლიანად გადანაწილებასა და პროფესიული სასწავლებლების თანაბრად განვითარების შესაძლებლობას.
- სამინისტრომ უნდა გააუმჯობესოს ვაუჩერული დაფინანსების სისტემა. უნდა შეკუმშვდეს და დაინერგოს პროცედურები, რომლის საშუალებით სათანადოდ იქნება შესწავლილი და დაანგარიშებული ვაუჩერის ოდენობა ყველა რელევანტური ასპექტის გათვალისწინებით – პროგრამის ხანგრძლივობა, ტიპი, შინაარსი, სტუდენტთა რაოდენობა, პირდაპირი და არაპირდაპირი ხარჯები. ვაუჩერი უნდა ასახავდეს და შეესაბამებოდეს სერვისების (სწავლების) დიფერენცირებულ ასპექტებს, რაც უზრუნველყოფს სასწავლებელთა თანასწორ და სამართლიან დაფინანსებას. დაანგარიშების პროცესში უზრუნველყოფილ უნდა იქნეს დაინტერესებული მხარეების ჩართულობა.
- სამინისტრომ უნდა ჩამოაყალიბოს ვაუჩერის მართვის სისტემა, რომელიც გაითვალისწინებს მის რაციონალურ დანაწილებას სასწავლო პროცესის ეტაპების მიხედვით, მეტი კონტროლის უზრუნველსაყოფად. აღნიშნულისათვის აუცილებელია სტუდენტთა შესახებ სრულყოფილი და გამართული მონაცემთა ბაზის არსებობა და მისი მუდმივი მონიტორინგი. ვაუჩერის მართვის სისტემა, ასევე, უნდა განსაზღვრავდეს ვაუჩერის გაუხარჯავი ნაწილით სარგებლობის წესს და სხვა

დეტალებს, რომლებიც არსებითია ეკონომიკისა და პროდუქტიულობის თვალსაზრისით.

- მიზანშეწონილია, რომ სამინისტრომ, ასევე სააგენტომ გასსაზღვროს ინდიკატორები და კრიტერიუმები, რომელთა საფუძველზე დადგინდება სარეაბილიტაციო კოლეჯები და მათი საჭიროებები. კრიტერიუმები შეიძლება იყოს მრავალფეროვანი და ორიენტირებული თავად სასწავლებლის მართვის ეფექტიანობაზე, მათი მიღწევების, რეგიონის, გარემოსა და სხვა ფაქტორების გათვალისწინებით, რათა ინფრასტრუქტურული განვითარება სასწავლებლებისათვის თანაბრად იყოს ხელმისაწვდომი.
- კერძო სასწავლებელთა დაფინანსების თაობაზე შემუშავდეს პოლიტიკა, რომელიც მაქსიმალურად უზრუნველყოფს პროფესიულ სასწავლებლებზე გაცემული დაფინანსების პროდუქტიულობას, კონკურენციის ამაღლებასა და ხელმისაწვდომობის ზრდას. ამისათვის გათვალისწინებულ უნდა იქნეს საქართველოს ზოგადი და უმაღლესი განათლების სფეროში აპრობირებული მეთოდები/სისტემა და საერთაშორისო პრაქტიკა.

6. შემაჯამებელი დასკვნა და რეკომენდაციები

უკანასკნელ პერიოდში გატარებული რეფორმებით მნიშვნელოვანი ცვლილებები განხორციელდა პროფესიული განათლების სფეროში. სამინისტროს მიერ შემუშავებული სტრატეგიული გეგმები, განხორციელებული და მიმდინარე ინფრასტრუქტურული პროექტები და მათიანად აღნიშნულ სექტორზე გახარჯული თანხები ადასტურებს, რომ სახელმწიფოსათვის ეს სფერო პრიორიტეტულია და ცდილობს მის მუდმივ გარდაქმნასა და განვითარებას.

თუმცა, აღნიშნული პროცესი გარკვეულწილად უსისტემოდ და ხარვეზებით მიმდინარეობს, რაც პირველ რიგში გამოიხატება იმაში, რომ მთავრობის მიერ განსაზღვრული პრიორიტეტები არ შეესაბამება შრომის ბაზარზე არსებულ მოთხოვნებს. ნაკლოვანებებია სასწავლო პროცესის მართვის კუთხითაც, კერძოდ: ხარვეზებია ანგარიშგების სისტემაში, დასახვეწია კრედიტების სისტემა, მასწავლებელთა გადამზადება არ არის ორიენტირებული პროფესიული უნარების განვითარებაზე, არ არის მჭიდრო თანამშრომლობა კერძო სექტორთან და ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის სისტემა არ არის გამართული. ამასთანავე, გაუმართავია დაფინანსების სისტემა, რაც გამოიხატება სასწავლებლებს შორის თანხების არაოპტიმალურად გადანაწილებაში, სახსრების არაეფექტიანად და არარაციონალურად გახარჯვასა და ინფრასტრუქტურული განვითარებისათვის გახარჯული თანხების არაპროდუქტიულობაში.

რეკომენდაციები:

საქართველოს მთავრობას, საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს, საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს:

→ უზრუნველყოფილ იქნეს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს 2013-2020 წლების სტრატეგიით გათვალისწინებული ვალდებულებების შესრულება, რაც ითვალისწინებს შრომის ბაზრის კვლევის სისტემების დანერგვას, მის შემდგომ განვითარებასა და საგანმანათლებლო დაწესებულებებისათვის შრომის ბაზრის შესახებ ინფორმაციის ხელმისაწვდომობას.

საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს:

→ ბაზრის კვლევის შედეგების საფუძველზე გაუმჯობესდეს პროფესიული განათლების სასწავლო პროგრამების პრიორიტეტების განსაზღვრის პროცესი, შემუშავდეს და დაინერგოს შესაბამისი პროცედურები, რათა უზრუნველყოფილ იქნეს პრიორიტეტების მისადაგება რეგიონში არსებულ სპეციფიკურ მოთხოვნებთან. მნიშვნელოვანია, რომ ეს პროცედურები უნდა ითვალისწინებდეს ყველა დაინტერესებული მხარის ინტერესებისა და მოთხოვნების შესწავლის, განხილვისა და გათვალისწინების შესაძლებლობებს. ამ მიზნით, სამინისტრომ ხელი უნდა შეუწყოს

პროფესიულ სასწავლებლებსა და კერძო სექტორს (დამსაქმებლები) შორის კოორდინაციასა და თანამშრომლობას.

- სასწავლო პრიორიტეტების განსაზღვრასთან ერთად, დასახვეწია დასაფინანსებელ სტუდენტთა ზღვრული ოდენობების განსაზღვრის წესები და პროცედურები. აღნიშნული უნდა მოიცავდეს, როგორც მოთხოვნადი პროფესიების განსაზღვრას, ასევე სასწავლებლების ადამიანური რესურსების ინფრასტრუქტურული გარემოსა და მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის შეფასებას, მათი ურთიერთშესაბამისობის უზრუნველსაყოფად.
- მიზანშეწონილია, რომ სამინისტროსა და სააგენტოს მიერ შემუშავდეს სასწავლებელთა შეფასების მეთოდოლოგია და ინდიკატორები, რომლის მიხედვითაც რეგულარულად მოხდება ნაკლოვანებების გამოვლენა და დაისახება სტრატეგიაში მათი გამოსწორების გზები; შეფასების პროცესში უზრუნველყოფილ იქნეს კერძო სექტორის ჩართულობა; შემუშავდეს ზედამხედველობის სხვა დამატებითი მექანიზმები.
- საერთაშორისო პრაქტიკის მაგალითზე, სამინისტროს ხელშეწყობით ცენტრის მიერ სასურველია შეიქმნას კურიკულუმებისა და კრედიტების უნიფიცირებული სისტემა, რომელიც თავსებადი იქნება საერთაშორისო სტანდარტებთან და საუკეთესო პრაქტიკასთან. მიზანშეწონილია, კურიკულუმები იყოს უფრო ყოვლისმომცველი, სადაც ნათლად და დეტალურად იქნება განმარტებული პროგრამის შედეგად მიღებული კვალიფიკაცია და უნარ-ჩვევები.
- სასურველია, მასწავლებელთა პროფესიული განვითარება წარიმართოს სისტემურად, რაც გულისხმობს ტრენინგების ორიენტირებას პროფესიულ უნარ-ჩვევებსა და მათი საწარმოებში (დამსაქმებლებთან) ჩატარების შესაძლებლობას.
- მიზანშეწონილია, შესრულდეს ახლად შექმნილი კომპენიკაციის სტრატეგიით („დაინტერესებული მხარეების ცნობიერების ამაღლების სტრატეგია პროფესიული განათლების სექტორში“) გათვალისწინებული ყველა პუნქტი და განხორციელდეს სხვა მნიშვნელოვანი ღონისძიებები, რათა მოხდეს ბიზნესის წარმომადგენლების დაინტერესება, ჩაერთონ პროფესიული განათლების პროცესში. ნათლად უნდა ჩამოყალიბდეს დამსაქმებლების ფუნქციები; მათი ჩართულობა სისტემაში უნდა იყოს გამარტივებული ადმინისტრაციული ოვალსაზრისით; ნათლად უნდა განიმარტოს, თუ რა სარგებლის მიღება შეიძლება სოციალური პარტნიორობით. ასევე, სასურველია მოხდეს მათი ჩართვა სტაჟირებაში (პროფესიული კურსების დროს პრაქტიკული მეცადინეობები) და საბაზრო კვლევებში. მათ შეუძლიათ დააფიქსირონ თავიანთი მოთხოვნა დასასაქმებლებთან დაკავშირებით (დაინტერესების გამოხატვა ღია კარის დღეებზე, ვაკანსიის კოლეჯის ვებ-გვერდზე განთავსება და ა.შ.). გარდა ამისა, მნიშვნელოვანია, რომ მოხდეს კერძო სექტორის ჩართვა სტანდარტების შემუშავების პროცესში.
- მიზანშეწონილია, შეიქმნას მონაცემთა ერთიანი ბაზა და ამოქმედდეს სრულფასოვნად მისი ყველა პუნქტი, რაც მომავალში მონიტორინგის განხორციელების საშუალებას იძლევა. ასევე, სასურველია გათვალისწინებულ იქნეს საუკეთესო საერთაშორისო პრაქტიკა საინფორმაციო ცენტრების ფუნქციონირებასთან დაკავშირებით და მათი

რაციონალურად ფუნქციონირების შემთხვევაში, ქვეყანაში არსებული განათლების სისტემის გათვალისწინებით მოხდეს მისი დანერგვა.

- სამინისტრომ შეიმუშაოს მეთოდოლოგია და კრიტერიუმები (მაგალითად, სტუდენტთა კონტინგენტი, სასწავლებლის პროფილი, მასწავლებელთა რაოდენობა და ა.შ.), რომელთა საფუძველზეც მოხდება ადმინისტრაციული ხარჯისათვის გათვალისწინებული დაფინანსების ოდენობის განსაზღვრა. აღნიშნული ხელს შეუწყობს დაფინანსების სამართლიანად გადანაწილებასა და პროფესიული სასწავლებლების თანაბრად განვითარების შესაძლებლობას.
- სამინისტრომ უნდა გააუმჯობესოს ვაუჩერული დაფინანსების სისტემა. უნდა შემუშავდეს და დაინერგოს პროცედურები, რომლის საშუალებით სათანადოდ იქნება შესწავლილი და დაანგარიშებული *ვაუჩერის ოდენობა* ყველა რეალეკანტური ასპექტის გათვალისწინებით - პროგრამის ხანგრძლივობა, ტიპი, შინაარსი, სტუდენტთა რაოდენობა, პირდაპირი და არაპირდაპირი ხარჯები. ვაუჩერის ოდენობა უნდა ასახავდეს და შეესაბამებოდეს სერვისების (სწავლების) დიფერენცირებულ ასპექტებს, რაც უზრუნველყოფს პროფესიული სასწავლებლების თანასწორ და სამართლიანად დაფინანსებას. ვაუჩერის დაანგარიშების პროცესში უზრუნველყოფილ უნდა იქნეს დაინტერესებული მხარეების ჩართულობა.
- სამინისტრომ უნდა ჩამოაყალიბოს ვაუჩერის მართვის სისტემა, რომელიც გაითვალისწინებს მის რაციონალურ დანაწილებას სასწავლო პროცესის ეტაპების მიხედვით, მეტი კონტროლის უზრუნველსაყოფად. აღნიშნულისათვის აუცილებელია სტუდენტთა შესახებ სრულყოფილი და გამართული მონაცემთა ბაზის არსებობა და მისი მუდმივი მონიტორინგი. ვაუჩერის მართვის სისტემა, ასევე, უნდა განსაზღვრავდეს ვაუჩერის გაუხარჯავი ნაწილის სარგებლობის წესს და სხვა დეტალებს, რომლებიც არსებითია ეკონომიურობისა და პროდუქტიულობის თვალსაზრისით.
- მიზანშეწონილია, რომ სამინისტრომ, კერძოდ სააგენტომ განსაზღვროს ინდიკატორები და კრიტერიუმები, რომელთა საფუძველზე დადგინდება სარეაბილიტაციო კოლეჯები და მათი საჭიროებები. კრიტერიუმები შეიძლება იყოს მრავალფეროვანი და ორიენტირებული თავად სასწავლებლის მართვის ეფექტიანობაზე მათი მიღწევების, რეგიონის, გარემოსა და სხვა ფაქტორების გათვალისწინებით, რათა ინფრასტრუქტურული განვითარება სასწავლებლებისათვის თანაბრად იყოს ხელმისაწვდომი.
- კერძო სასწავლებელთა დაფინანსების თაობაზე შემუშავდეს პოლიტიკა, რომელიც მაქსიმალურად უზრუნველყოფს პროფესიული სასწავლებლებისთვის გაცემული დაფინანსების პროდუქტიულობას, კონკურენციის ამაღლებასა და ხელმისაწვდომობის ზრდას. ამისათვის გათვალისწინებულ უნდა იქნეს საქართველოს ზოგად და უმაღლესი განათლების სფეროში აპრობირებული მეთოდები/სისტემა და საერთაშორისო პრაქტიკა.

ბიბლიოგრაფია

გამოყენებული ნორმატიული მასალა

საქართველოს შრომის კოდექსი, 2010;

საქართველოს კანონი პროფესიული განათლების შესახებ, 2007;

საქართველოს კანონი უმაღლესი განათლების შესახებ, 2004;

საქართველოს კანონი ზოგადი განათლების შესახებ, 2005;

საქართველოს მთავრობის დადგენილება პროფესიული განათლების დაფინანსების წესისა და პირობების განსაზღვრისა და პროფესიული საგანმანათლებლო პროგრამების განმახორციელებელ სახელმწიფოს მიერ დაფუძნებულ საგანმანათლებლო დაწესებულებებში სწავლის საფასურის მაქსიმალური ოდენობის დამტკიცების თაობაზე, N244, 19.09.2013;

საქართველოს მთავრობის დადგენილება პროფესიულ საგანმანათლებლო დაწესებულებებში პრიორიტეტული პროფესიული საგანმანათლებლო პროგრამების პირველ სამ საფეხურზე ჩარიცხული პროფესიული სტუდენტებისა და საჯარო სამართლის იურიდიული პირების – პროფესიული საგანმანათლებლო დაწესებულებების მოხმარები პროგრამული დაფინანსების წესის განსაზღვრის შესახებ, N96, 15.03.2012;

განათლებისა და მეცნიერების მინისტრის ბრძანება საგანმანათლებლო დაწესებულებების ავტორიზაციის დებულებისა და საფასურის დამტკიცების თაობაზე, N99/ნ, 01.10.2010;

საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების მინისტრის ბრძანება სსიპ საგანმანათლებლო და სამეცნიერო ინფრასტრუქტურის განვითარების სააგენტოს რეორგანიზაციისა და მისი დებულების დამტკიცების შესახებ, N225/ნ, 30.12.2011;

საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების მინისტრის ბრძანება პრიორიტეტული პროფესიული საგანმანათლებლო პროგრამების ჩამონათვალისა და საფეხურების თაობაზე, რომელთა დაფინანსება განხორციელდება ვალუერით განსაზღვრის შესახებ საქართველოს მთავრობის 2012 წლის 15 მარტის N96 დადგენილების პირველის მუხლის მე 3 პუნქტის საფუძველზე, N287, 20.03.2012;

საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების მინისტრის ბრძანება პროფესიული საგანმანათლებლოს დაწესებულებების მიერ 2012 წლის ზაფხულში გამოცხადებული მიღებისას ვალუერით დასაფინანსებელი პრიორიტეტული პროფესიული საგანმანათლებლო პროგრამების ჩამონათვალისა და საფეხურების განსაზღვრის შესახებ, N638, 08.06.2012;

საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების მინისტრის ბრძანება 2012 წლის საშემოდგომო მიღებისათვის პროფესიული განათლების პირველი, მეორე და მესამე საფეხურის პრიორიტეტული საგანმანათლებლო პროგრამების ჩამონათვალის დამტკიცების თაობაზე, N985, 05.09.2012;

საერთაშორისო კონვენციები:

კოპენჰაგენის დეკლარაცია; 2002, http://ec.europa.eu/education/pdf/doc125_en.pdf

The Bruges Communiqué on enhanced European Cooperation in Vocational Education and Training for the period 2011-2020; Bruges 2010, http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc/vocational/bruges_en.pdf

კვლევები:

AEAG, dvv international, *პროფესიული განათლება საქართველოში: პრობლემები და პერსპექტივები*; 2006. <http://www.aeag.org.ge/data/file/138/VET%20Study%20ge.pdf>

GiZ, *პროფესიული განათლების შესაბამისობა შრომის ბაზრის მოთხოვნებთან საქართველოში*; 2010.
http://www.mes.gov.ge/uploads/Matching%20VET%20in%20Georgia%20with%20the%20Labour%20Market%20Needs_June%202010_GIZ%20PSDP%20Geo.pdf

GiZ, *დაფინანსება – პოლიტიკის კვლევა*; 2010.
http://www.mes.gov.ge/uploads/Financing_Policy%20Report_June%202010_GIZ%20PSDP%20Geo.pdf

European Training Foundation, *Strategy for Reform of Vocational Education and Training (2009-2012), Report on Main Outputs and Outstanding Challenges, Georgia*, 2012.
http://www.mes.gov.ge/uploads/Georgia_VET%20strategy_report%20ETF_FINAL%201112012_clean.doc

European Centre for the Development of Vocational Training, *On the Way to 2020: Data for Vocational Education and Training Policies*, Research Paper 31; 2013.
http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/5531_en.pdf

IOM (აშშ-ს საერთაშორისო განვითარების სააგენტოს (USAID) დაფინანსებით ჩატარებული კვლევა), *საქართველოს ეროვნული შრომის ბაზარი*; 2010.
http://www.mes.gov.ge/uploads/LMS_2010_Geo.pdf

LiQian, Gao Yinan, *Employment Rate of Vocational Graduates up Slightly: Report*, 2013
<http://english.people.com.cn/203691/8328853.html>

სხვა წყაროები:

განათლების ხარისხის განვითარების ეროვნული ცენტრი, *პროფესიული სტანდარტები*,
http://eqe.ge/geo/education/professional_education/occupational_standards_list

განათლების ხარისხის განვითარების ეროვნული ცენტრი, *კოპენჰაგენის პროცესი*,
http://eqe.ge/geo/education/professional_education/copenhagen_process?info=12

გერმანიის განათლებისა და კვლევის სამინისტროს ინიციატივა: კომპეტენციები და საერთაშორისო თანამშრომლობა პროფესიული განათლების დარგში, http://www.imove-germany.de/cps/rde/xchg/imove_projekt_international/hs.xml/search_providers.htm

სახელმწიფო აუდიტის სამსახური, *საქართველოს ზოგად-საგანმანათლებლო სკოლების შესაბამისობის აუდიტი*, 01.01.2009 – 01.01.2011;

European Parliament and Council, *Recommendations on the Establishment of a European Quality Assurance Reference Framework for Vocational Education and Training*, 2009. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:155:0001:0010:EN:PDF>

Finish National Board of Education, *Requirements for Vocational Qualifications: Vocational Qualification in Business and Administration 2009*,
http://www.oph.fi/download/140411_vocational_qualification_in_business_and_administration_2009.pdf

Finish National Board of Education; *Requirements for Vocational Qualifications: Vocational Qualification in Hairdressing, Hairdresser 2009*,
http://www.oph.fi/download/140419_vocational_qualification_in_hairdressing_2009.pdf

Finish National Board of Education, *Quality Management in Finland*,
http://www.oph.fi/english/sources_of_information/projects/quality_in_vet_schools/about_quality_management/qm_in_finland

Recommendation of the European Parliament and of the Council on the Establishment of a European Credit System for Vocational Education and Training (ECVET); 2009. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:155:0011:0018:EN:PDF>

ვებ-გვერდები:

ავსტრალიის პროფესიული საგანმანათლებლო დაწესებულებების და პროგრამების მოსამძიებელი ვებ-გვერდი, <http://training.gov.au/>

საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის ვებ-გვერდი, <http://geostat.ge/>

ფინეთის განათლების ეროვნული საბჭოს ვებ-გვერდი,

http://www.oph.fi/english/sources_of_information/core_curricula_and_qualification_requirements/vocational_education_and_training